

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย เสนอตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เสนอตามประเด็นที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการบรรยายถึงรูปแบบการดำเนินงาน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 7 ด้าน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การบริหารโรงเรียน
3. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. การใช้นวัตกรรมในการจัดการศึกษา
5. หน่วยงานที่รับผิดชอบ
 - ระดับหน่วยงานเขต/องค์กรท้องถิ่น
 - ระดับสถาบันอุดมศึกษา
 - ระดับผู้วางนโยบาย
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - การจัดครูเข้าสอน
 - ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
 - การใช้ทรัพยากรร่วมกัน
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แต่ในเบื้องต้นจะเป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ ทั้ง 5 เขต

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ประกอบด้วย	อำเภอเมือง สันกำแพง ดอยสะเก็ด และกิ่งอำเภอแม่ออน
สภาพพื้นที่	ตอนกลางของแต่ละอำเภอเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา นอกเขตอำเภอล้อมรอบด้วยภูเขาเล็กๆ ที่มีความสลับซับซ้อน มีความสูงตั้งแต่ 300 – 1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเล เป็นแนวกั้นระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ไม่พื้นที่ใดอยู่ในเขตทุรกันดารยากแก่การเข้าถึง ยกเว้นอำเภอดอยสะเก็ดที่ยังมีอุปสรรคในด้านการเดินทางเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงชัน
ลักษณะชุมชน	ชุมชนเมือง และกิ่งเมืองกิ่งชนบท อยู่ในเขตความเจริญทางด้านสาธารณูปโภคมากที่สุด ชุมชนกระจายอยู่ทั่วไป เป็นกระจุกในพื้นที่ราบ และเป็นหย่อมในเขตพื้นที่ภูเขา
ลักษณะประชากรอาชีพ	ชาวไทยพื้นเมืองเหนือ และมีชาวไทยภูเขาที่ลงมารับจ้างและค้าขายในเมืองค้าขาย เกษตรกรรม รับจ้างโรงงานอุตสาหกรรม และบริการต่างๆ
การคมนาคม	ถนนสายหลักจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอต่างๆ เป็นถนนคอนกรีต ส่วนถนนเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเป็นถนนลาดยางทั้งหมด สามารถเดินทางได้สะดวกทุกฤดูกาล มีรถยนต์โดยสารไปมาระหว่างอำเภอเมืองไปยังตำบลต่างๆ ในเขตพื้นที่ ยกเว้นบางพื้นที่ในอำเภอดอยสะเก็ด การเดินทางไม่ค่อยสะดวกในฤดูฝน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

ประกอบด้วย	อำเภอสันทราย แม่ริม แม่แตง สะเมิง พร้าว
สภาพพื้นที่	เป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกสู่ตะวันออก ทิศตะวันตกเป็นภูเขา ทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ อำเภอสันทรายส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ส่วนอำเภอแม่ริม แม่แตง สะเมิง พร้าว เป็นพื้นที่ภูเขา ระดับความสูงตั้งแต่ 1,000 – 2,500 เมตร อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และต้นน้ำลำธาร
ลักษณะชุมชน	เป็นลักษณะหมู่บ้านที่กระจายอยู่พื้นที่ทั่วไปทั้งที่ราบและในเขตภูเขา ชุมชนในอำเภอแม่แตง สะเมิง พร้าว บางแห่งตั้งอยู่ในเขตภูเขา ความเจริญทางด้านไฟฟ้าถนนหนทางยังไม่สะดวกสบายมากนัก
ลักษณะประชากรอาชีพ	ชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ เกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ข้าวนาปี ปลูกพืชผล ดอกไม้เมืองหนาว สวนลำไย ข้าวไร่ ถั่วเหลือง มันฝรั่ง ยาสูบ

การคมนาคม การติดต่อระหว่างอำเภอเป็นถนนลาดยาง แต่ถนนในตำบลและหมู่บ้านเกือบทั้งหมดเป็นลูกรังอยู่ในพื้นที่สูงแต่ไม่ลาดชันมากนัก ใช้การได้ดีในฤดูแล้ง ส่วนฤดูฝนค่อนข้างลำบาก บางแห่งถึงลำบากมาก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ประกอบด้วย อำเภอเชียงดาว เวียงแหง ฝาง ไชยปราการ แม่ฮาย

สภาพพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นที่ภูเขาสูงต่ำเรียงราย ยอดเขาสูงชัน ความสูงตั้งแต่ 400 – 2,175 เมตร มีที่ราบไม่มากนักคล้ายแอ่งกระทะ เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการระดับอำเภอ พื้นที่โดยรอบอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และต้นน้ำลำธารอยู่ในเขตป่าสงวน มีลำน้ำสาขามากมาย มีพรมแดนติดกับประเทศพม่า ยังมีพื้นที่ห่างไกลความเจริญทุรกันดารเข้าไม่ถึงในพื้นที่สูงชันและรอยต่อชายแดน

ลักษณะชุมชน เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกัน ตามเชิงเขา แต่ละหมู่บ้านมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก หมู่บ้านที่เป็นของชุมชนจีนฮ่อหรือจีนพลัดถิ่นจะมีขนาดใหญ่ประมาณ 1,000 กว่าหลังคาเรือน อยู่บริเวณชายแดนหรือรอยต่อระหว่างไทยกับพม่า

ลักษณะประชากร ชาวไทยพื้นเมือง ร้อยละ 70 นอกนั้นเป็น ชาวไทยใหญ่ ชาวไทยภูเขา และชนกลุ่มน้อยจีนฮ่อหรือจีนอพยพ

อาชีพ เกษตรกรรมยังชีพเป็นหลัก ปลูกข้าวไร่ สวนลำไย ลิ้นจี่ ส้มสายน้ำผึ้ง ไร่ข้าวโพด ถั่วเหลือง กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่

การคมนาคม สะดวกสบายเฉพาะถนนที่เป็นสายหลักระหว่างอำเภอและตำบลที่ใกล้เขตอำเภอเท่านั้น นอกนั้นยังเป็นถนนลูกรัง และทางเกวียน ให้ได้เฉพาะฤดูแล้ง หากมีฝนตกลงมา ราษฎรและส่วนราชการที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ ต้องใช้การเดินทางด้วยเท้า ระยะทาง 5-6 กิโลเมตรจะใช้เวลาประมาณ 4-10 ชั่วโมง บางพื้นที่เดินทางได้สะดวกที่สุดเฉพาะรถจักรยานยนต์เท่านั้น บางพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ การเดินทางทางน้ำไม่เป็นที่นิยมเพราะอยู่ในเขตป่าสงวนและกระแสน้ำไหลเชี่ยวเนื่องจากเป็นต้นน้ำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ประกอบด้วย อำเภอสารภี หางดง สันป่าตอง แม่วางและกิ่งอำเภอคดยหล่อ

สภาพพื้นที่ พื้นที่ตั้งแต่อำเภอสารภี หางดง สันป่าตอง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีภูเขากระจัดกระจายไม่สูงมากนัก และไม่ห่างจากอำเภอเมือง ส่วนในเขตแม่วาง

ลักษณะชุมชน	และดอยหล่อยังมีชุมชนที่อยู่ในเขตภูเขา เป็นชุมชนชนบท มีทั้งหมู่บ้านชาวไทยพื้นเมืองในพื้นที่ราบและหมู่บ้านชุมชนไทยภูเขากระจายอยู่ตามที่ราบหุบเขา
ลักษณะประชากร	ชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทยภูเขา
อาชีพ	เกษตรกรรมเป็นหลัก พืชที่ปลูกคือ ลำไย พริก ข้าวนาปี ปลูกพืชผักหมุนเวียน เลี้ยงสัตว์จำพวกไก่ สุกร โค
การคมนาคม	ถนนสายหลักค่อนข้างสะดวกสบาย ส่วนถนนเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางแต่ไม่ตลอดทั้งสาย ถนนดินลูกรัง สามารถเดินทางได้ดีในฤดูแล้ง โดยเฉพาะรถยนต์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ประกอบด้วย	อำเภอจอมทอง ฮอด ดอยเต่า แม่แจ่ม อมก๋อย
สภาพพื้นที่	สภาพพื้นที่เป็นป่าและภูเขาสูงชัน ทुरกันดาร และอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเกือบทั้งพื้นที่ ส่วนอำเภอดอยเต่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอ่างเก็บน้ำ ในเขตภูเขาสูงฤดูหนาวอากาศหนาวและมีหมอกจัด ฤดูแล้งอากาศร้อนมาก ฤดูฝนในพื้นที่ต้นน้ำ มีน้ำป่าไหลหลาก
ลักษณะชุมชน	เป็นชุมชนในเขตทुरกันดารมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่
ลักษณะประชากร	ชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทยภูเขา
อาชีพ	เกษตรกรรมยังชีพเป็นหลัก ปลูกพืชไร่หมุนเวียน พืชผักเมืองหนาว
การคมนาคม	ถนนลาดยางเชื่อมระหว่างอำเภอและตำบล ส่วนเส้นทางเชื่อมตำบลและหมู่บ้านบางแห่งที่เป็นถนนลาดยางทั้งสาย บางแห่งเป็นถนนลูกรังและถนนดิน และบางหมู่บ้านไม่มีถนนเข้าหมู่บ้าน ต้องเดินเท้าและจักรยานยนต์เท่านั้น การติดต่อสื่อสารระหว่างตำบลสะดวกสำหรับคนที่มียุคแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้การเดินเท้า ในฤดูฝนไม่สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้

จากข้อมูลสภาพพื้นที่ทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ในเขตจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งพื้นที่ที่มีความเจริญแบบเมืองใหญ่และเขตพื้นที่ทुरกันดารยากแก่การเข้าถึง ในเขตพื้นที่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ มีสาธารณูปโภคครบครันและการเดินทางสะดวกสบายซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่เป็นพื้นราบและพื้นที่ไม่สูงชันรอบนอกเขตเมือง ส่วนในเขตที่เป็นภูเขาสูงหรือถิ่นทुरกันดารมีบ้านเรือนกระจัดกระจายทั่วไปตามที่ราบหุบเขา หรือเนินเขาที่ไม่สูงชัน ความหนาแน่นของประชากรเบาบาง สภาพพื้นที่เป็นเขตป่าสงวนและแหล่งต้นน้ำลำธาร มีความอุดมสมบูรณ์

ค่อนข้างมาก ถนนหนทางเป็นลูกรังและดินภูเขา ประชากรเป็นกลุ่มชาวไทยภูเขา คือ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ลานู๋ ลัวะ ส่วนทางตอนเหนือของจังหวัดมีพวกจีนฮ่อ หรือจีนพลัดถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่อยู่ตามรอยต่อชายแดนไทย พม่า

สภาพพื้นที่ของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เรียงลำดับเขตที่มีความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค และการคมนาคมสะดวกสบาย คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 1 เขต 2 เขต 4 เขต 3 และเขต 5

ผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาคุณภาพการศึกษา การใช้ทรัพยากร การศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

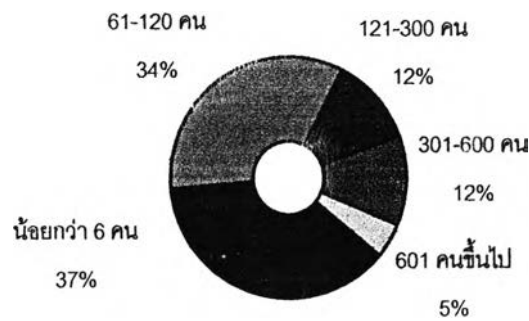
สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ จากข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2545 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและขนาดโรงเรียน ครู นักเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

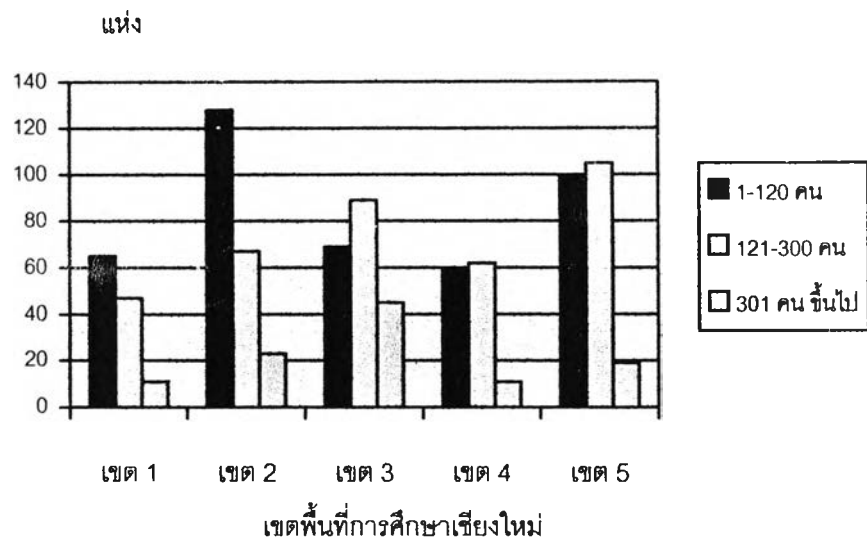
1. **โรงเรียนและขนาดโรงเรียน** ในปีการศึกษา 2545 มีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 954 แห่ง แบ่งตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีนักเรียนต่ำกว่า 121 คน มีจำนวน 494 แห่ง คิดเป็น 71 % ของโรงเรียนทั้งหมด รองลงมาคือโรงเรียนที่มีนักเรียน 121-300 และ 301-600 คน คิดเป็น 12% เท่ากัน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียน 601 คนขึ้นไป มีเพียง 5 % ของโรงเรียนทั้งหมด ดังแผนภาพที่ 3

จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 ซึ่งประกอบไปด้วยอำเภอ แม่ริม แม่แตง สันทราย พร้าวกะเม็ง เป็นเขตที่มีโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด รองลงมาคือเขต 5 ซึ่งประกอบไปด้วย อำเภอแม่แจ่ม อมก๋อย ฮอด ดอยเต่า จอมทอง ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 3 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่างๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เชียงใหม่

แผนภาพที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่างๆ จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา ปีการศึกษา 2545

2. ครู และ นักเรียน ครูในระดับประถมศึกษาทั้งหมดในปีการศึกษา 2545 มีจำนวนทั้งสิ้น 7,209 คน นักเรียนระดับประถมศึกษา รวมทั้งสิ้น 157,595 คน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู โดยเฉลี่ย คือ 22 ต่อ 1 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนครู นักเรียนและอัตราส่วนครูต่อนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

เขต	นักเรียน	ครู	อัตราส่วน นักเรียนต่อครู
เขต 1	23,294	1,143	20.38: 1
เขต 2	31,307	1,654	18.93: 1
เขต 3	44,531	1,677	26.55: 1
เขต 4	22,774	1,181	19.28: 1
เขต 5	35,689	1,554	22.96: 1
รวม	157,595	7,209	21.86: 1

ปัญหาคุณภาพการศึกษา

ในด้านคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา ในด้านปัจจัยเข้า คือ การจัดครูเข้าสอน และผลผลิต คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ระดับชั้น ป.3 และ ป.6

การจัดครูเข้าสอน

ดูจากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่า โรงเรียนที่มีนักเรียน ประมาณ 20 คน มีครูผู้สอน 1 คน (ร้อยละ 97.88) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 21-40 คน มีครูผู้สอน โดยทั่วไป 2 คน (ร้อยละ 51.25) โรงเรียนที่มีนักเรียน 41-60 คน มีครูผู้สอน โดยทั่วไป 2 คน (ร้อยละ 30.26) โรงเรียนที่มีนักเรียน 61-80 คน มีครูผู้สอน ประมาณ 5 คน (ร้อยละ 25) โรงเรียนที่มีนักเรียน 81-100 คน มีครูผู้สอน ประมาณ 6 คน (ร้อยละ 34.67) โรงเรียนที่มีนักเรียน 101-120 มีครูผู้สอนประมาณ 6 คน (ร้อยละ 35.38) โรงเรียนที่มีนักเรียน 121-300 คน มีครูผู้สอน ประมาณ 8 คน (ร้อยละ 63.96) โรงเรียนที่มีนักเรียน 300 คน ขึ้นไป มีครูตั้งแต่ 8 คน ขึ้นไป (ร้อยละ 92.79)

ตารางที่ 9 การจัดครูเข้าสอนในโรงเรียนขนาดต่างๆ ตามสภาพเป็นจริง

จำนวนครู	ต่ำกว่า 20		21-40		41-60		61-80		81-100		101-120		121-300		300 คน ขึ้นไป	
	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ
ครู 1 คน	92	97.88	15	18.75	13	17.11	7	8.33	5	6.67	-	-	-	-	-	-
ครู 2 คน	1	1.06	41	51.25	23	30.26	4	4.76	3	4.00	-	-	-	-	-	-
ครู 3 คน	1	1.06	14	17.50	11	14.47	5	5.95	3	4.00	-	-	7	1.90	-	-
ครู 4 คน	-	-	6	7.50	13	17.11	17	20.24	9	12.00	-	-	15	4.07	-	-
ครู 5 คน	-	-	1	1.25	11	14.47	21	25.00	15	20.00	7	10.77	14	3.79	-	-
ครู 6 คน	-	-	2	2.50	5	6.58	15	17.86	26	34.67	23	35.38	34	9.21	1	0.9
ครู 7 คน	-	-	-	-	-	-	11	13.10	9	12.00	16	24.62	63	17.07	7	6.31
ครู 8 คน ขึ้นไป	-	-	1	1.25	-	-	4	4.76	5	6.67	19	29.23	236	63.96	103	92.79
รวม	94	100	80	100	76	100	84	100	75	100	65	100	369	100	111	100

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ป.3 และ ป.6 ในรายวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาไทย ปีการศึกษา 2545 เพื่อให้เห็นความแตกต่างจึงนำมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121 -300 คน) โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 301-720 คน)

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อศึกษาว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล จึงเสนอในเรื่องดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาไทย ชั้น ป.3 และ ป.6 ของแต่ละเขตพื้นที่และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ชั้น ป.3 และ ป.6 ของแต่ละเขตพื้นที่และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ชั้น ป.3 และ ป.6 ในระดับเขตและระดับประเทศ

ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ชั้น ป.3 และ ป.6 ของแต่ละเขตพื้นที่และขนาดโรงเรียน

ตารางที่ 10 คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (%) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 (N = 14831)								
เขตพื้นที่	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	
	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%
เขต 1	14.46	48.19	13.91	46.38	11.51	38.36	13.49	44.96
เขต 2	11.87	39.58	11.82	39.39	12.47	41.57	12.01	40.03
เขต 3	10.99	36.64	11.92	39.71	11.29	37.64	11.53	38.44
เขต 4	13.66	45.52	12.72	42.39	11.41	38.04	12.82	42.74
เขต 5	12.60	42.00	12.03	40.09	10.87	36.24	11.96	39.87
รวม	12.65	42.16	12.32	41.07	11.49	38.29	12.17	40.55

จากตารางที่ 10 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาไทย จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ปรากฏว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 12.65 (ร้อยละ 42.16) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง ได้ค่าคะแนน 12.32 (ร้อยละ 41.07) ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้ค่าคะแนน 11.46 (ร้อยละ 38.29)

เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 14.46 (ร้อยละ 48.19) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง เขต 1 เช่นเดียวกัน ได้ค่าคะแนน 13.91 (ร้อยละ 46.38) ส่วนโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ เขต 5 ได้ค่าคะแนน 10.87 (ร้อยละ 36.24)

ตารางที่ 11 คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (%) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 (N = 14831)								
เขตพื้นที่	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	
	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%
เขต 1	13.29	44.33	13.79	45.97	12.48	41.61	13.34	44.48
เขต 2	12.18	40.62	12.56	41.87	13.24	44.14	12.62	42.08
เขต 3	11.15	37.18	12.27	40.91	10.90	36.33	11.52	38.40
เขต 4	14.49	48.29	13.03	43.42	11.60	38.67	13.25	44.16
เขต 5	12.50	41.66	11.82	39.41	10.33	34.42	11.72	39.06
รวม	12.69	42.31	12.52	41.75	11.48	38.27	12.28	40.92

จากตารางที่ 11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาคณิตศาสตร์ จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ปรากฏว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 12.69 (ร้อยละ 42.31) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง ได้ค่าคะแนน 12.52 (ร้อยละ 41.75) ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้ค่าคะแนน 11.48 (ร้อยละ 38.27)

เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 4 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 14.49 (ร้อยละ 48.29) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง เขต 1 ได้ค่าคะแนน 13.79 (ร้อยละ 45.97) ส่วนโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ เขต 5 ได้ค่าคะแนน 10.33 (ร้อยละ 34.42)

ในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากจำนวนนักเรียน 14,831 คน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยทั้งสองรายวิชาสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ตารางที่ 12 คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (%) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รายวิชา ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 (N = 14315)								
เขตพื้นที่	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	
	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%
เขต 1	17.24	43.11	17.80	44.51	17.90	44.75	17.66	44.16
เขต 2	17.53	43.82	17.75	44.37	17.85	44.63	17.70	44.26
เขต 3	16.39	40.98	16.86	42.15	16.61	41.53	16.70	41.76
เขต 4	18.21	45.52	17.36	43.39	16.55	41.38	17.48	43.70
เขต 5	18.48	46.21	17.31	43.27	15.00	37.50	17.25	43.13
รวม	17.72	44.29	17.36	43.40	16.79	41.98	17.30	43.26

จากตารางที่ 12 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาภาษาไทย จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ปรากฏว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 17.72 (ร้อยละ 44.29) จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง ได้ค่าคะแนน 17.36 (ร้อยละ 43.40) ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้ค่าคะแนน 16.79 (ร้อยละ 41.98)

เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 5 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 18.48 (ร้อยละ 46.21) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดเล็ก เขต 4 ได้ค่าคะแนน 18.21 (ร้อยละ 45.52) ส่วนโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ เขต 5 ได้ค่าคะแนน 15.00 (ร้อยละ 37.50)

ตารางที่ 13 คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (%) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 (N = 14315)								
เขตพื้นที่	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		รวม	
	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%	\bar{X}	%
เขต 1	15.84	39.61	17.92	44.81	15.48	38.71	16.76	41.91
เขต 2	16.89	42.22	17.80	44.51	17.71	44.27	17.48	43.70
เขต 3	15.70	39.26	16.13	40.33	15.13	37.83	15.65	39.13
เขต 4	18.79	46.98	17.26	43.15	17.36	43.40	17.63	44.09
เขต 5	17.75	44.37	17.05	42.63	13.70	34.25	16.70	41.75
รวม	17.11	42.77	17.13	42.83	15.64	39.11	16.75	41.89

จากตารางที่ 13 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาคณิตศาสตร์ จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ปรากฏว่า โรงเรียนขนาดกลาง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 17.13 (ร้อยละ 42.83) จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน รองลงมาคือโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ค่าคะแนน 17.11 (ร้อยละ 42.77) ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้ค่าคะแนน 15.64 (ร้อยละ 39.11)

เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 4 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ค่าคะแนน 18.79 (ร้อยละ 46.98) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง เขต 1 ได้ค่าคะแนน 17.92 (ร้อยละ 44.81) ส่วนโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ เขต 5 ได้ค่าคะแนน 13.70 (ร้อยละ 34.25)

ในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากจำนวนนักเรียน 14,315 คน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาภาษาไทยสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ แต่ในรายวิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนขนาดกลาง มีคะแนนสูงกว่า คือ 17.13 แต่ค่าคะแนนไม่ต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้ค่าคะแนน 17.11

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคะแนนความสามารถพื้นฐานของนักเรียน ชั้น ป.3 และ ป.6 ของแต่ละเขตพื้นที่และขนาดโรงเรียน

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	จำนวน	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ความแตกต่างของตัวแปร		
			เล็ก	กลาง	ใหญ่
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3					
เล็ก	3294	42.16			
กลาง	7465	41.07	*		
ใหญ่	4072	38.29	*	*	
รวม	14831	40.55			
คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3					
เล็ก	3294	42.31			
กลาง	7465	41.74			
ใหญ่	4072	38.27	*	*	
รวม	14831	40.92			
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6					
เล็ก	3381	44.29			
กลาง	7368	43.49	*		
ใหญ่	3566	41.98	*	*	
รวม	14315	43.26			
คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6					
เล็ก	3381	42.77			
กลาง	7368	42.83			
ใหญ่	3566	39.11	*	*	
รวม	14315	41.89			

หมายเหตุ ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 โดยการวิเคราะห์ตามความแปรปรวน (ANOVA) และความแตกต่างระหว่างขนาดโรงเรียน ได้วิธีการ Scheffe อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ * = 0.05 (*) ดูรายละเอียดค่าสถิติต่างๆ ในภาคผนวก

จากตารางที่ 14 ซึ่งเป็นผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนขนาดต่างๆ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในรายวิชาภาษาไทย โรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนในรายวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนชั้น ป.3 และ ป.6 ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยดีกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 และ ป.6 โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ชั้น ป.3 และ ป.6 ในระดับเขตและระดับประเทศ

ตารางที่ 15 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ในรายวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

เขตพื้นที่	คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย (ร้อยละ)				คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์(ร้อยละ)			
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม ระดับ จังหวัด	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม ระดับ จังหวัด
เขต 1	48.19	46.38	38.36	49.77	44.33	45.97	41.61	50.17
เขต 2	39.58	39.39	41.57	39.97	40.62	41.87	44.14	42.07
เขต 3	36.64	39.71	37.64	39.37	37.18	40.91	36.33	39.87
เขต 4	45.52	42.39	38.04	44.83	48.29	43.42	38.67	45.67
เขต 5	42.00	40.09	36.24	40.70	41.66	39.41	34.42	39.90
ภาพรวม ระดับ ประเทศ	52.57				52.57			

ข้อมูลจากกรมวิชาการ ปีการศึกษา 2545

จากตารางที่ 15 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ 5 เขต พบว่าทุกเขตมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าภาพรวมระดับประเทศ เมื่อพิจารณาในระดับเขตพื้นที่ พบว่า เขต 2 เขต 3 เขต 4 เขต 5 ผลการประเมินอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ส่วนเขต 1 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ)

ตารางที่ 16 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ในรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

เขตพื้นที่	คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย (ร้อยละ)				คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์(ร้อยละ)			
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม ระดับ จังหวัด	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม ระดับ จังหวัด
เขต 1	43.11	44.51	44.75	50.17	39.61	44.81	38.71	48.85
เขต 2	43.82	44.37	44.63	44.70	42.22	44.51	44.27	43.98
เขต 3	40.98	42.15	41.53	43.20	39.26	40.33	37.83	40.50
เขต 4	45.52	43.39	41.38	45.52	46.98	43.15	43.40	45.35
เขต 5	46.21	43.27	37.50	43.95	44.37	42.63	34.25	42.27
ภาพรวม ระดับ ประเทศ	50.17				48.35			

ข้อมูลจากกรมวิชาการ ปีการศึกษา 2545

จากตารางที่ 16 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ 5 เขต เมื่อพิจารณาในระดับเขตพื้นที่ พบว่า เขต 2 เขต 3 เขต 4 เขต 5 ผลการประเมินอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ส่วนเขต 1 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ)

การใช้ทรัพยากรทางการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาระหว่างโรงเรียน 2 ขนาด คือ ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 1-120 คน) และขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121-300 คน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักเรียน ครู ห้องเรียน หนังสือเรียน ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนในโรงเรียนแต่ละขนาด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ขนาดโรงเรียน เขตพื้นที่ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน ค่าใช้จ่ายรายหัว

ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 3 ส่วน

- 1) จำนวนโรงเรียน นักเรียน บุคลากร (ครูและภารโรง)
- 2) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (หนังสือในห้องสมุด)
- 3) ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา (ปีการศึกษา 2545)
 - 3.1) ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร (เงินเดือน)
 - 3.2) ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน คือ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสาธารณูปโภค
 - 3.3) ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยต่อหัว

1) จำนวนโรงเรียน นักเรียน บุคลากร (ครูและภารโรง)

ตารางที่ 17 จำนวนโรงเรียน นักเรียน บุคลากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์

เขต	ขนาดเล็ก				ขนาดกลาง			
	โรงเรียน	นักเรียน	บุคลากร		โรงเรียน	นักเรียน	บุคลากร	
			ครู	ภารโรง			ครู	ภารโรง
เขต 1	17	1328	95	14	9	1454	70	11
เขต 2	35	2597	176	32	13	2081	107	12
เขต 3	13	1008	67	10	27	4609	193	26
เขต 4	21	2122	131	14	15	2263	120	18
เขต 5	30	2390	155	22	18	3313	135	24
รวม	116	9445	624	92	82	13720	625	91

จากตารางที่ 17 พบว่า เขต 2 มีโรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียน และครู มากที่สุด รองลงมา คือ เขต 5 ส่วนเขต 3 มีโรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนและครู น้อยที่สุด สำหรับโรงเรียน ขนาดกลาง ในเขต 3 มีโรงเรียน นักเรียนและครูมากที่สุด รองลงมา คือ เขต 1

เมื่อพิจารณาภารโรงที่สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียน ขนาดเล็ก บางแห่งไม่มีภารโรงช่วยทำงาน แต่โรงเรียนขนาดกลาง มีภารโรงครบทุกโรงเรียน บางโรงเรียนมีภารโรงถึง 2 คน

2) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (เฉพาะหนังสือในห้องสมุด)

ตารางที่ 18 จำนวนหนังสือ จำแนกตามขนาด ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิเคราะห์

เขตพื้นที่	ขนาดเล็ก				ขนาดกลาง			
	จำนวน สูงสุด	จำนวน ต่ำสุด	เฉลี่ยต่อโรง (เล่ม : โรง)	เฉลี่ยต่อเล่ม (เล่ม : คน)	จำนวน สูงสุด	จำนวน ต่ำสุด	เฉลี่ยต่อโรง (เล่ม : โรง)	เฉลี่ยต่อเล่ม (เล่ม : คน)
เขต 1	3,000	20	1,213	13.83	4,000	350	1,695	10.60
เขต 2	2,500	50	743	13.36	3,100	30	948	6.03
เขต 3	2,000	50	531	7.35	10,000	50	990	5.68
เขต 4	3,000	59	742	7.80	8,500	60	1841	11.10
เขต 5	2,000	50	493	6.50	3,000	100	980	4.64
รวม	3000	20	744	9.94	10,000	30	1290	7.04

จากตารางที่ 18 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีหนังสือในห้องสมุดมากที่สุดโดยเฉลี่ย 3,000 เล่ม และน้อยที่สุดโดยเฉลี่ย 50 เล่ม สำหรับโรงเรียนขนาดกลาง มีหนังสือสูงสุด 10,000 เล่ม แต่ในโรงเรียนบางแห่งก็มีน้อยมากไม่ต่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียน 1 คน มีหนังสือ เฉลี่ยคนละ 10 เล่ม แต่ในโรงเรียนขนาดกลาง นักเรียน 1 คน มีหนังสือ 7 เล่ม

จำแนกตามเขตพื้นที่ และขนาด พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 1 นักเรียนมีหนังสือมากที่สุด คนละ 14 เล่ม เขต 5 นักเรียนมีหนังสือน้อยที่สุด คนละ 7 เล่ม ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางกลับพบว่า นักเรียนมีหนังสือ น้อยกว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนมีหนังสือสูงสุดคนละ 12 เล่ม ในเขต 4 และโรงเรียนที่มีหนังสือน้อยที่สุด คือ เขต 5 คนละ 5 เล่ม

ในความเป็นจริงแล้ว บางโรงเรียนนักเรียนต้องใช้หนังสือร่วมกัน หรือ หนังสือหนึ่งเล่มต่อนักเรียนหลายคน เพราะหนังสือมีจำนวนน้อยกว่านักเรียน ไม่ว่าจะโรงเรียนขนาดเล็กหรือกลาง ในเขตพื้นที่ที่ค่อนข้างไกลจากเขตความเจริญ หรือมีอำเภอเป็นเขตทุรกันดารมากที่สุด คือ เขต 3 และเขต 5 มีหนังสือน้อยมาก ไม่ว่าจะโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดกลาง

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ผลของขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่ที่มีจำนวนหนังสือในห้องสมุด

แหล่ง ความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างขนาด	10026530.46	1	10026530.46	7.715	.006
ระหว่างเขตพื้นที่	12168247.39	4	3042061.84	2.341	.057
ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดและเขตพื้นที่	3120288.11	4	780072.02	.600	.663
ความคลาดเคลื่อน	243034771.10	187	1299651.18		
รวมทั้งหมด	41719853.00	197			

จากตารางที่ 19 พบว่าในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีจำนวนหนังสือในห้องสมุดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่โรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกันไม่มีผลต่อจำนวนหนังสือในห้องสมุดหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปฏิสัมพันธ์หรือผลรวมกัน ระหว่างขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา ก็ไม่มีผลรวมกันระหว่างขนาดและเขตพื้นที่ จึงสรุปได้ว่าขนาดโรงเรียนต่างกันมีผลต่อจำนวนหนังสือในห้องสมุด โรงเรียนขนาดกลางมีหนังสือในห้องสมุดน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนตัวแปรเขตพื้นที่ต่างกันั้นก็ไม่มีผลต่อจำนวนหนังสือห้องสมุด คือ เขตพื้นที่ที่ค่อนข้างเจริญ (เขต 1 2 และ 4) และเขตทุรกันดาร (เขต 3 และ 5) มีหนังสือห้องสมุดไม่แตกต่างกันมากนัก สำหรับขนาดและเขตพื้นที่ ไม่มีผลรวมกัน หมายความว่า ไม่ว่าโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดกลางหรืออยู่ในเขตใดก็ตาม จำนวนหนังสือไม่ได้แปรผันตาม

3) ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา (ปีการศึกษา 2545)

3.1) ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร (เงินเดือน)

ตารางที่ 20 ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ยต่อหัว จำแนกตามขนาดและเขตพื้นที่

เขตพื้นที่	ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เฉลี่ยต่อหัว					
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง		
	ครู	ภารโรง	รวม	ครู	ภารโรง	รวม
เขต 1	16,932	1,712	18,644	12,397	935	13,332
เขต 2	15,922	1,553	17,475	12,944	656	13,499
เขต 3	12,719	2,443	15,162	8,787	710	9,254
เขต 4	15,913	1,072	16,985	13,536	1,504	14,739
เขต 5	13,565	1,522	15,087	6,828	705	7,415
รวม	75,051	1,660	16,670	10,898	4,5102	11,800

จากตารางที่ 20 พบว่าค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ยต่อหัว ของโรงเรียนขนาดเล็ก มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง 16,670 บาท และ 11,800 บาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาทุกเขต โรงเรียนขนาดเล็กทุกเขต มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โดยเฉพาะเขต 1 2 และ 4 ซึ่งเป็นเขตที่ค่อนข้างเจริญ

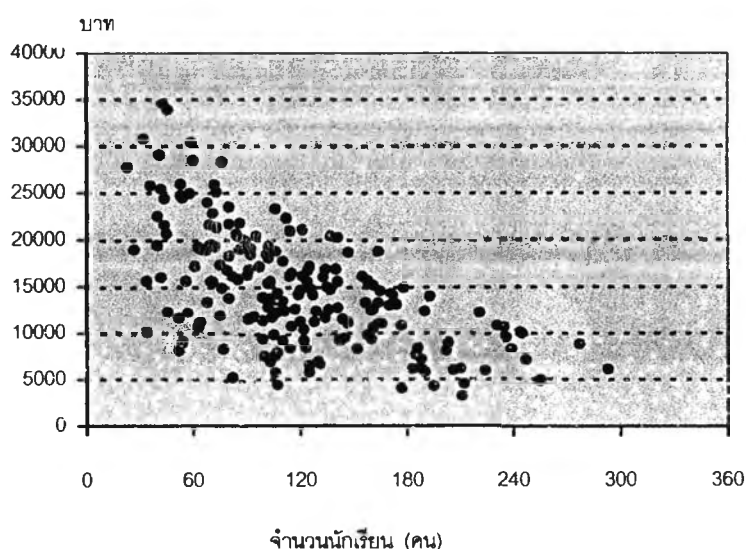
ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์ผลของขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างขนาด	746898226.24	4	186724556.56	6.993	.000
ระหว่างเขตพื้นที่	1057815760.35	1	1057815760.35	39.618	.000
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดและเขตพื้นที่	163583774.43	4	40895943.60	1.532	.195
ความคลาดเคลื่อน	4992958858.29	187	26700314.75		
รวมทั้งหมด	47648927001.80	197			

จากตารางที่ 21 พบว่าค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน ก็มีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน แต่ปฏิสัมพันธ์หรือผลรวมกันระหว่างขนาดโรงเรียนกับเขตพื้นที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า

ขนาดและเขตพื้นที่ต่างก็มีผลต่อค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร แต่ตัวแปรทั้งสองไม่มีผลร่วมกันต่อค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร

แผนภาพที่ 5 การกระจายค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ยต่อหัวจากกลุ่มตัวอย่าง

จากแผนภาพที่ 5 แสดงการกระจายของค่าใช้จ่ายเงินเดือนบุคลากรต่อโรงเรียนจำนวน 197 แห่ง ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ที่มีโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอยู่มากมายนั้นมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าขนาดใหญ่อย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยมากยังมีค่าใช้จ่ายสูงมากตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ค่าใช้จ่ายน้อยลงตามไปด้วย

3.2) ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน ได้แก่ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสาธารณูปโภค

ตารางที่ 22 ค่าใช้จ่ายพื้นฐานเฉลี่ยต่อหัว จำแนกตามขนาดและเขตพื้นที่

เขตพื้นที่	ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เฉลี่ยต่อหัว		ผลต่าง
	เล็ก	ใหญ่	
เขต 1	1,078	908	170
เขต 2	1,752	600	1,152
เขต 3	552	368	184
เขต 4	662	463	199
เขต 5	521	437	84

จากตารางที่ 22 จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายพื้นฐานโดยเฉลี่ยต่อหัวมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ทุกเขต เมื่อเรียงตามเขตพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก เขต 2 เขต 1 มีค่าใช้จ่ายสูงสุดตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสภาพความกันดาร โรงเรียนที่อยู่ใน เขต 3 และ 5 มีค่าใช้จ่ายพื้นฐานน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขต 1 และ 2 สองเท่า และผลต่างระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กไม่ต่างกันมากนัก แสดงว่าค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการลงทุนในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางไม่ต่างมากนัก โดยเฉพาะในเขต 5 ที่มีสภาพความกันดารมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเขตที่มีค่าใช้จ่ายแพงที่สุด คือ เขต 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กแพงมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ถึง 1,152 บาท เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุพบว่า ในเขต 2 เป็นเขตที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากในพื้นที่ค่อนข้างเจริญ และ ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนน้อยกว่ามาก (ดูแผนภาพที่ 4 หน้า 66) ดังนั้นการลงทุนในโรงเรียนขนาดเล็กย่อมมากด้วยเช่นกัน

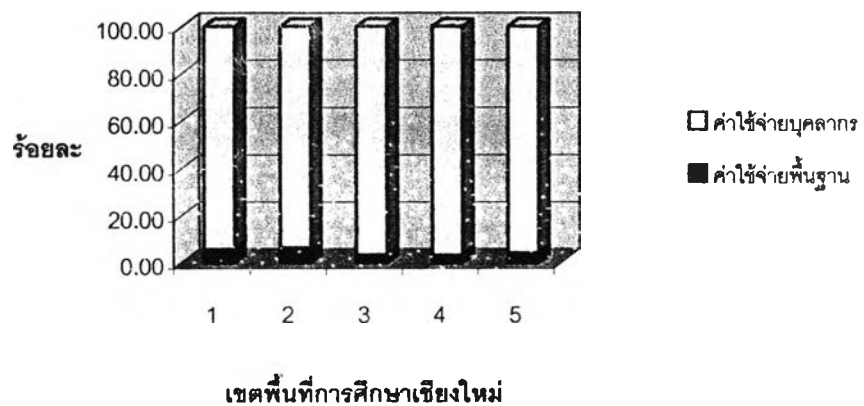
3.3) ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยรายหัว

ตารางที่ 23 ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยรายหัว จำแนกตามขนาดและเขตพื้นที่

เขตพื้นที่	ขนาด	ค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากร	ร้อยละ	ค่าใช้จ่าย พื้นฐาน	ร้อยละ	รวม ค่าใช้จ่าย ดำเนินการ	ผลต่าง ระหว่าง ขนาด
เขต 1	เล็ก	18,644	94.53	1,078	5.47	19,722	5,482
	กลาง	13,332	93.62	908	6.38	14,240	
เขต 2	เล็ก	17,475	90.89	1,752	9.11	19,227	5,128
	กลาง	13,499	95.74	600	4.26	14,099	
เขต 3	เล็ก	15,162	96.49	552	3.51	15,714	6,092
	กลาง	9,254	96.18	368	3.82	9,622	
เขต 4	เล็ก	16,985	96.25	662	3.75	17,647	2,445
	กลาง	14,739	96.95	463	3.05	15,202	
เขต 5	เล็ก	15,087	96.66	521	3.34	15,608	7,756
	กลาง	7,415	94.43	437	5.57	7,852	

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าใช้จ่ายในโรงเรียนขนาดเล็กทุกเขตพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลาง ประมาณ 2,445-7,756 บาท โรงเรียนขนาดเล็กที่มีค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยรายหัว มากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ เขต 1 (19,722 บาท) เขต 2 (19,227 บาท) เขต 4 (17,654 บาท) เขต 3 (15,714 บาท) เขต 5 (15,608 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เขต 5 (7,852 บาท) และ เขต 3 (9,622 บาท)

แผนภาพที่ 6 สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และค่าใช้จ่ายพื้นฐาน ที่ใช้ในการจัดการศึกษา

จากแผนภาพที่ 6 จะเห็นว่าค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรมีค่าสูงกว่าร้อยละ 90 ของค่าใช้จ่ายดำเนินการรายหัว ในขณะที่การลงทุนด้านค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เช่น ค่าวัสดุใช้สอย ครุภัณฑ์ ค่าสาธารณูปโภค ไม่เกินร้อยละ 10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ผลของขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยต่อหัว

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างขนาด	928936275.23	4	232234068.81	7.720	.000
ระหว่างเขตพื้นที่	875402012.19	1	875402012.19	29.101	.000
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดและเขตพื้นที่	204939585.85	4	51234896.46	1.703	.151
ความคลาดเคลื่อน	5655256877.88	188	30081153.61		
รวมทั้งหมด	52216637534.28	198			

จากตารางที่ 25 พบว่าในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกันก็มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน สำหรับปฏิสัมพันธ์หรือผลรวมกัน ระหว่างขนาดโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าขนาดโรงเรียน และเขตพื้นที่ต่างก็มีผลต่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัว แต่ตัวแปรทั้งสองไม่มีผลรวมกันต่อความสนใจ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักเรียน ครู ห้องเรียน หนังสือเรียน ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนในโรงเรียนแต่ละขนาด

ตารางที่ 25 วิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักเรียน ครู ห้องเรียน หนังสือเรียนค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนในโรงเรียนแต่ละขนาด

เขตพื้นที่	ขนาด	อัตราส่วน	อัตราส่วน	อัตราส่วน	อัตราส่วน	ค่าใช้จ่ายรายหัว
		ครูต่อ นักเรียน 1 คน : คน	นักเรียนต่อ ห้องเรียน คน : 1 ห้อง	ครูต่อ ห้องเรียน 1 คน: ห้อง	หนังสือ ต่อนักเรียน เล่ม : 1 คน	
เขต 1	เล็ก	15.82	10.62	1.58	13.85	22,577
	กลาง	20.96	20.19	1.05	10.25	14,240
เขต 2	เล็ก	15.85	10.07	1.77	13.31	19,626
	กลาง	19.49	20.86	0.95	6.03	14,200
เขต 3	เล็ก	15.33	10.06	1.68	7.35	16,654
	กลาง	24.40	21.24	1.18	5.59	9,865
เขต 4	เล็ก	16.50	11.67	1.45	7.80	18,056
	กลาง	18.87	19.83	0.96	10.89	15,503
เขต 5	เล็ก	16.19	10.51	1.60	6.48	16,065
	กลาง	25.51	21.53	1.17	4.21	7,970
รวม	เล็ก	16.00	10.55	1.63	9.96	18,596
	กลาง	22.47	20.87	1.09	6.84	12,356

จากตารางที่ 25 พบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน คือ ครู 1 คน ต่อนักเรียน 16-17 คน ใน 1 ชั้นเรียนมีนักเรียนประมาณ 10-12 คน และครูต้องรับผิดชอบในการสอน คนละประมาณ 2 ชั้นเรียน นักเรียน 1 คน มีหนังสือประมาณ 8-14 เล่ม ค่าใช้จ่ายรายหัว ประมาณ 16,000 –20,000 บาท

ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลาง มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน คือ ครู 1 คน ต่อนักเรียน 20-26 คน ใน 1 ชั้นเรียนมีนักเรียนประมาณ 20-22 คน และครูต้องรับผิดชอบในการสอน คนละประมาณ 1 ชั้นเรียน นักเรียน 1 คน มีหนังสือประมาณ 6-11 เล่ม ค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ 8,000 –15,500 บาท

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ขนาดโรงเรียน เขตพื้นที่ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน ค่าใช้จ่ายรายหัว

ตารางที่ 26 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์(รวมวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ทางการเรียน ขนาดโรงเรียน เขต พื้นที่ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง อัตราส่วน หนังสือนักเรียน ค่าใช้จ่ายรายหัว

ตัวแปร /ค่าสถิติ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ขนาดโรงเรียน	เขตพื้นที่	อัตราส่วนครูต่อนักเรียน	อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง	อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน	ค่าใช้จ่ายรายหัว
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3								
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	1.00	-.059	-.043	-.122	-.050	-.057	.046	.165**
ขนาดโรงเรียน		1.00	.044	.467**	-.419**	.810**	-.115	-.459**
เขตพื้นที่			1.00	.104	-.052	.069	-.175**	-.225**
อัตราส่วนครูต่อนักเรียน				1.00	.241**	.612**	-.244**	-.804**
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน					1.00	-.534**	.044	-.127
อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง						1.00	-.191**	-.586**
อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน							1.00	.276**
ค่าใช้จ่ายรายหัว								1.00
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6								
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	1.00	.016	-.072	-.053	.072	-.100	.033	.132
ขนาดโรงเรียน		1.00	.044	.467**	-.419**	.810**	-.115	-.459**
เขตพื้นที่			1.00	.104	-.052	.069	-.175**	-.225**
อัตราส่วนครูต่อนักเรียน				1.00	.241**	.612**	-.244**	-.804**
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน					1.00	-.534**	.044	-.127
อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง						1.00	-.191**	-.586**
อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน							1.00	.276**
ค่าใช้จ่ายรายหัว								1.00

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญของสถิติที่ $\alpha = .05$ (n=197)

จากตารางที่ 26 พบว่า ตัวแปรขนาดโรงเรียน เขตพื้นที่ อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง อัตราส่วนหนังสือต่อนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น ส่วนค่าใช้จ่ายต่อหัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้น ป. 3 เท่านั้น เป็นความสัมพันธ์ในทางบวกหมายความว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย แต่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก หรือแทบไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

เมื่อพิจารณาตัวแปรขนาดโรงเรียนกับค่าใช้จ่ายรายหัว พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นความสัมพันธ์ทางลบ และในระดับปานกลาง หมายความว่า โรงเรียนขนาดเล็กเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

เมื่อพิจารณาตัวแปร อัตราส่วนครูต่อนักเรียนกับค่าใช้จ่ายรายหัว พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นความสัมพันธ์ทางลบ และในระดับสูง หมายความว่า อัตราส่วนครูต่อนักเรียนมากค่าใช้จ่ายรายหัวถูกกว่าโรงเรียนที่มีครูต่อนักเรียนน้อย

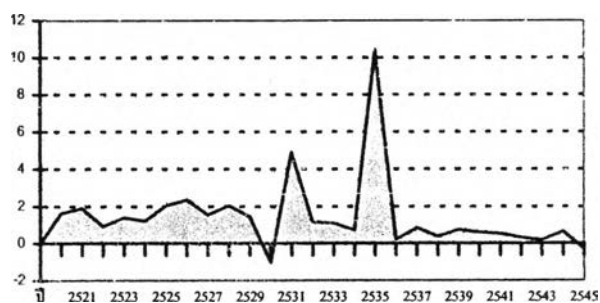
ส่วนอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องก็เช่นเดียวกัน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นความสัมพันธ์ทางลบ แต่ในระดับปานกลาง หมายความว่า อัตราส่วนนักเรียนต่อห้องมาก ค่าใช้จ่ายรายหัวถูกกว่าโรงเรียนที่มีนักเรียนต่อห้องน้อย

วัตถุประสงค์ 2 ศึกษาการดำเนินการและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษา และการใช้ทรัพยากรการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ นั้นเริ่มต้นมาจากการที่สถานการณ์การลดลงของจำนวน ประชากร โดยเฉพาะในช่วงปี 2535-2536 อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงอย่างเห็นได้ชัด และ สถานะนั้นยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ดูแผนภาพที่ 7 ประกอบ

แผนภาพที่ 7 สถิติประชากรรกรทะเบียนในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2540- 2545

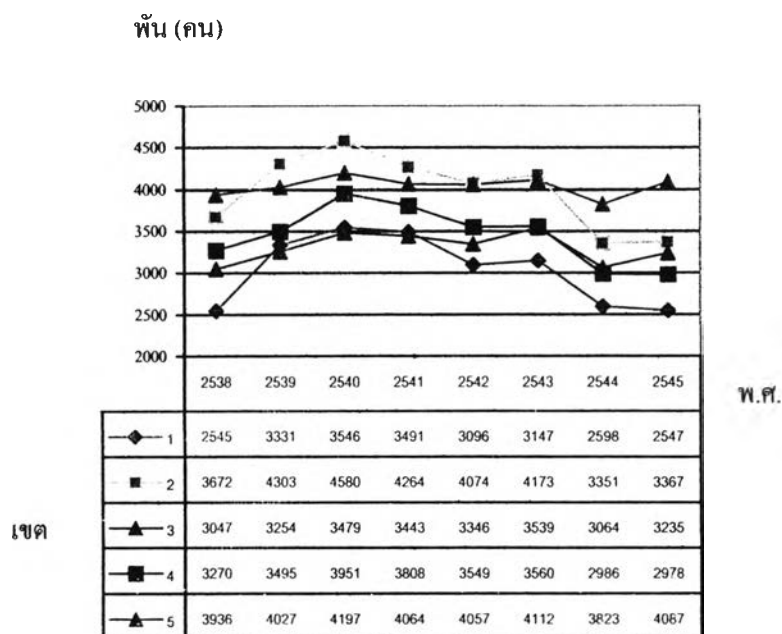
อัตรา (ร้อยละ)

ที่มา สมุดสถิติจังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมโดยสำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่

เมื่อพิจารณา ประชากรวัยเรียนที่อายุ 7 ปี ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุปกติสำหรับการเข้า เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่แต่ละเขตก็เห็นในลักษณะเดียวกัน คือ เส้นกราฟพุ่งลง โดยเฉพาะเขต 1 เขต 2 และเขต 4 ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ดู แผนภาพที่ 8 ประกอบ

แผนภาพที่ 8 จำนวนนักเรียนเข้าเกณฑ์ ชั้น ป.1 พ.ศ.2538-2545 จำแนกเขตพื้นที่การศึกษา

การแก้ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของจังหวัดเชียงใหม่เริ่มอย่างชัดเจนในปี 2541 หลังจากเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ อำเภอที่ประสบปัญหากับการเพิ่มจำนวนของโรงเรียนขนาดเล็กจึงได้จัดโครงการทดลองจัดศูนย์โรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในขณะนั้นเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโดยรับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อำเภอที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ อำเภอพร้าว อำเภอแม่แตง อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด กิ่งอำเภอแม่ฮอน อำเภอที่กล่าวถึงนี้แต่เดิมมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก เพราะมีหมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วไปทั้งที่ราบและที่สูงที่ไม่ชันมากนัก อีกทั้งอยู่ไม่ห่างจากศูนย์กลางความเจริญ อีกทั้งระบบการคมนาคมขนส่งสะดวกสบายขึ้น จึงควบคุมการเกิดของโรงเรียนขนาดเล็กโดยการยุบรวมโรงเรียนให้มีจำนวนนักเรียนในขนาดที่เหมาะสมทั้งนี้เพื่อการแก้ไขปัญหาขาดแคลนบุคลากร

ช่วงปีการศึกษา 2545-2546 เป็นปีที่เข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ในจังหวัดเชียงใหม่จึงได้วางรูปแบบการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาและทรัพยากรการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา ให้มี

คุณภาพสูงทั้งด้านผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ และลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาให้น้อยกว่ารูปแบบเดิม มีลักษณะการดำเนินงานหลักๆ คือ

1. การจัดศูนย์ โรงเรียน มีวิธีการ คือ

- 1.1 รวมเรียนทุกชั้นเรียน
- 1.2 รวมเรียนบางชั้น
- 1.3 รวมเรียนช่วงชั้น
- 1.4 ศูนย์อนุบาลตำบล

2. การจัดการตามกฎหมาย มีวิธีการ คือ

- 2.1 โรงเรียนสาขา
- 2.2 การเลิกล้มโรงเรียน

ลักษณะการดำเนินงานดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบ “ศูนย์โรงเรียน”

การจัด “ศูนย์โรงเรียน” คือ การจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 121 คนลงมา ในลักษณะนำนักเรียนมาเรียนรวมกันทั้งหมด หรือมาเรียนรวมกันบางชั้นเรียน หรือจัดการเรียนการสอนในลักษณะช่วงชั้นในแต่ละโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการเรียนการสอนเป็นหลัก และพัฒนารูปแบบเป็นการบริหารจัดการร่วมกัน ดูภาพสรุปจากตารางที่ 27 ดังนี้

ตารางที่ 27 รูปแบบการจัดศูนย์โรงเรียน

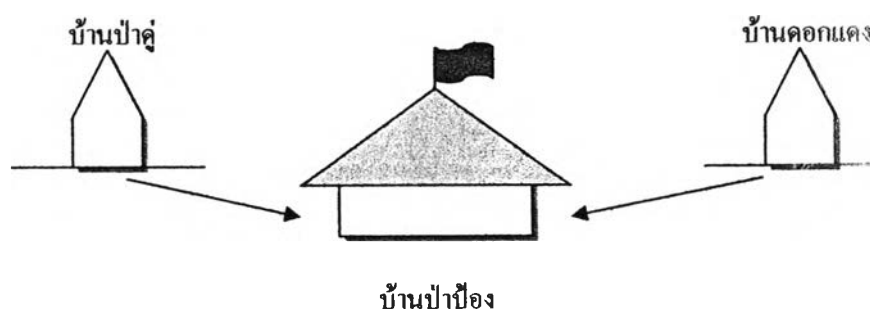
ลักษณะ	รวมเรียนทุกชั้นเรียน	รวมเรียนบางชั้น	รวมเรียนช่วงชั้น
คุณลักษณะ ของโรงเรียน	โรงเรียนศูนย์ หรือโรงเรียนหลัก พิจารณาจากแนวทางกว้างๆ คือ		
	<ol style="list-style-type: none"> จำนวนโรงเรียนต่อ 1 ศูนย์ เส้นทางคมนาคมสะดวก การใช้เวลาในการเดินทางมาศูนย์ ที่ตั้งและพื้นที่ของโรงเรียนศูนย์ เดิมเป็นโรงเรียนที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่ม หรือ โรงเรียนขยายโอกาส สามารถรองรับการขยายตัวในอนาคตได้ โรงเรียนเครือข่าย หรือโรงเรียนมารวม ขอบข่ายการพิจารณา คือ <ol style="list-style-type: none"> ครูไม่ครบชั้น ขาดครูผู้ชำนาญการสอนเฉพาะด้าน ขาดสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ทันสมัย อาคารเรียนอาคารประกอบไม่เพียงพอ 		
	ชุมชนยินยอมให้นักเรียนไปเรียนโรงเรียนที่มีความพร้อม โรงเรียนเดิมรอกการเล็กล้ม	นำนักเรียนชั้น ป.5-6 ไปเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อม	ฐาน 1 ช่วงชั้น ป.1-2 หรือ ป.1-3 ฐาน 2 ช่วงชั้น ป.3-4 หรือ ป.4-6
การบริหาร	บริหารร่วมกัน แบ่งเป็น 6 สายงาน เมื่อตำแหน่งผู้บริหารเครือข่ายว่างไม่แต่งตั้งอีก	รวมกันบริหารแยกฐานปฏิบัติ	รวมกันบริหารแยกฐานปฏิบัติ
การจัดครู	ครบชั้นเรียน	ครบชั้นที่มี	ครบชั้นที่มี
การพัฒนา กิจกรรมการเรียน การสอน	พัฒนาโรงเรียนศูนย์ให้มีความพร้อมได้มาตรฐานทั้งด้านอาคาร สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์ฝึกอาชีพ ห้องแล็บ ภาษาอังกฤษ ห้องสมุด สนามกีฬา	ครูสอนนักเรียนอย่างเต็มที่ พัฒนาหลักสูตร แผนการสอน และกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และชุมชน	ครูสอนนักเรียนอย่างเต็มที่ พัฒนาหลักสูตร แผนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
การใช้ทรัพยากร การศึกษา	ได้รับการสนับสนุน ทรัพยากรที่สำคัญทัดเทียมโรงเรียนอื่นๆ	ใช้ทรัพยากรร่วมกับโรงเรียนศูนย์	ใช้ทรัพยากรร่วมกับโรงเรียนศูนย์

1.1 รูปแบบ “รวมเรียนทุกชั้นเรียน”

การดำเนินการ

- 1) วางแผนการรวมเรียนระหว่างโรงเรียนที่ใกล้เคียงกัน ภายในพื้นที่ตำบลเดียวกัน หรือหลายตำบลที่มีทางคมนาคมสะดวกกำหนดกลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินการจัดการบริหารร่วมกัน โรงเรียนที่มีความพร้อมเป็นโรงเรียนหลักหรือโรงเรียนศูนย์โรงเรียนในกลุ่มเป็นโรงเรียนเครือข่าย
- 2) ทางหน่วยงานต้นสังกัดและทางโรงเรียนชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียนให้ชุมชนและคณะผู้ปกครองรับทราบ
- 3) นำนักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายมาเรียนร่วมกับโรงเรียนหลักทุกชั้นเรียน โดยการสนับสนุนค่าพาหนะให้กับนักเรียนที่มาเรียนโรงเรียนหลักทุกคน วันละ 6 บาท ต่อคน จนถึงจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 4) นำครูมาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมกันในโรงเรียนหลักแบ่งงานครูตามความถนัดหากครูเกินเกณฑ์จัดครูไปช่วยสอนโรงเรียนที่ขาดเกณฑ์
- 5) การบริหารจัดการโรงเรียนหลักในระยะแรก ที่มีผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอยู่ให้แยกกันบริหารจัดการ งาน 6 งานของแต่ละโรงเรียน เมื่อตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายว่างลงไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้รวมกันบริหารจัดการ โดยผู้บริหารโรงเรียนหลักเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย
- 6) กรณีที่ชุมชนพร้อมจัดการศึกษาร่วมกัน และยินยอมให้เลิกล้มโรงเรียนเครือข่าย ก็ดำเนินการตามกฎหมายในการเลิกล้มโรงเรียน

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการเรียนรวมทุกชั้นเรียน

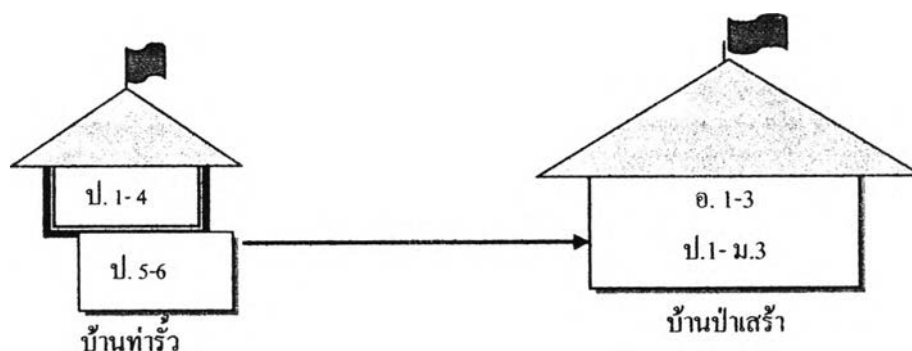

1.2 รูปแบบ “รวมบางชั้น”

การดำเนินการ

- 1) นำนักเรียนเครือข่ายในบางชั้น เช่น ป. 5 –ป.6 ไปเรียนร่วมกับโรงเรียนหลัก
- 2) ในกรณีที่มีครูโรงเรียนเครือข่ายอยู่ ให้ติดตามนักเรียนไปสอนร่วมกับครูโรงเรียนหลัก ในกรณีที่มีครูเกินเกณฑ์ให้ กระจายครูไปยังโรงเรียนที่ขาดเกณฑ์
- 3) จัดกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย
- 4) สนับสนุนค่าพาหนะให้กับนักเรียนที่มาเรียนร่วมทุกคน
- 5) การบริหารจัดการโรงเรียน หากมีผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอยู่ ให้บริหารโรงเรียนเครือข่าย กรณีที่โรงเรียนเครือข่ายไม่มีผู้บริหาร ให้ผู้บริหารโรงเรียนหลัก เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งโรงเรียนเครือข่าย

แผนภาพที่ 10 รูปแบบการเรียนรวมบางชั้น

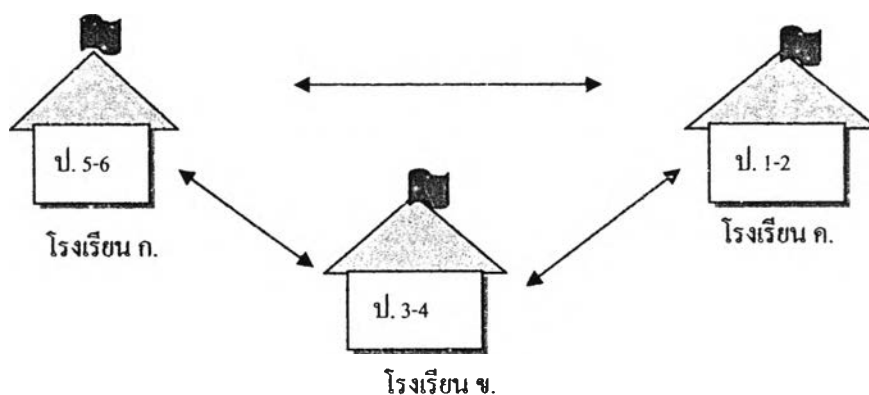
1.3 รูปแบบ “รวมเรียนช่วงชั้น”

การดำเนินการ

- 1) วางแผนจัดการศึกษาเป็นช่วงชั้น เช่น ประถมศึกษาปีที่ 1 - 2, 3 - 4 , 5 - 6 หรือ 1-2-3, 4-5-6 กำหนดโรงเรียนรับผิดชอบ
- 2) จัดโรงเรียนเครือข่ายตามระดับช่วงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 - 2, 3 - 4 , 5 - 6 หรือ 1-2-3, 4-5-6

- 3) จัดครูโรงเรียนเครือข่ายรวมกัน และจัดเข้าสอนตามระดับช่วงชั้น ตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของครูผู้สอน โดยจัดครูสอนเป็นทีม ช่วงชั้น ละ 3 - 4 คน หากมีครูเกินเกณฑ์ก็กระจายให้กับโรงเรียนที่ขาดเกณฑ์
- 4) การบริหารจัดการโรงเรียน ในกรณีที่โรงเรียนเครือข่ายช่วงชั้นมีผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ก็ให้บริหารจัดการในโรงเรียนเครือข่ายช่วงชั้นที่สังกัด หากไม่มีผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย ได้จัดให้ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายหลัก 1 คน บริหารในโรงเรียนเครือข่ายที่ไม่มีผู้บริหารโรงเรียนด้วย
- 5) จัดค่าพาหนะในการเดินทางไปเรียนของนักเรียนทุกคน

แผนภาพที่ 11 การรวมเรียนช่วงชั้น

1.4 รูปแบบ “ศูนย์อนุบาลตำบล”

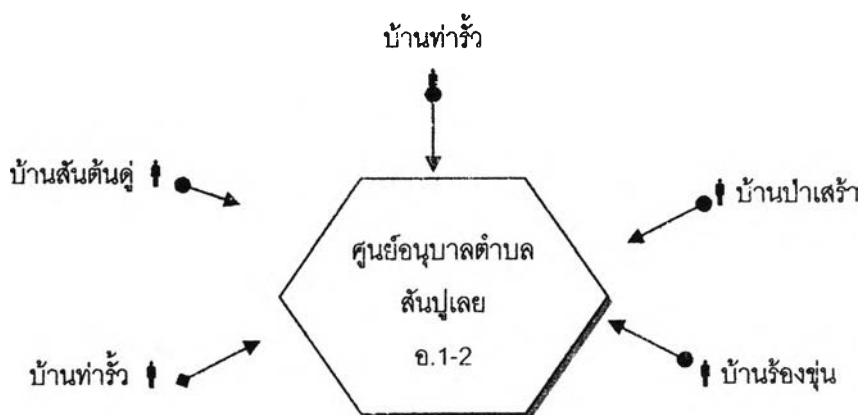
การจัดการศึกษาด้านการเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดในตำบล โดยให้นักเรียนอนุบาลทุกโรงเรียนในตำบลไปเรียนรวมกันที่โรงเรียนศูนย์ โดยโรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความรู้การศึกษาปฐมวัย มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่ได้มาตรฐานและทันสมัย

การดำเนินการ

- 1) วางแผนร่วมกับโรงเรียนเครือข่าย และองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) จัดโรงเรียน 1 โรงเรียนเปิดการสอนเฉพาะระดับชั้นอนุบาล โดยให้โรงเรียนเครือข่ายในตำบลมาเรียนรวมกันเฉพาะระดับชั้นอนุบาล
- 3) จัดครูผู้สอนที่มีวุฒิ หรือประสบการณ์สอนในระดับอนุบาลศึกษา ให้ครบชั้นเรียน
- 4) นำนักเรียนระดับชั้นอนุบาลของทุกโรงเรียนในตำบลมาเรียนรวมกัน ณ ศูนย์

- อนุบาลตำบล โดยจัดค่าพาหนะให้กับนักเรียนทุกคน
- 5) การบริหารจัดการโรงเรียน ให้ผู้บริหารโรงเรียนที่ตั้งศูนย์อนุบาลตำบลเป็นผู้บริหารโรงเรียน
 - 6) การบริหารจัดการโดยความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการจัดครูพี่เลี้ยง งบประมาณ การจัดการศึกษาแผนงาน/โครงการของศูนย์อนุบาลตำบล เมื่อองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นใดมีความพร้อมก็ให้ถ่ายโอนกิจการให้องค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภาพที่ 12 การจัดศูนย์อนุบาลตำบล

2. รูปแบบ “การจัดการตามกฎหมาย”

การดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่แก้ไขโดยวิธีการอื่นไม่ได้แล้ว จึงดำเนินการตามกฎหมาย กล่าวคือ การปรับปรุงฐานะของโรงเรียนเป็น โรงเรียนสาขาก่อน หากดำเนินการไม่ได้ก็ขอลีกล้มโรงเรียน โดยยึดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการรวมและการเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 มีวิธีการดำเนินการดังนี้

2.1 รูปแบบ “โรงเรียนสาขา”

การดำเนินการ

- 1) จัดทำแผนโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา มีปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครู และมีลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนหลักภายในตำบลหรือตำบลใกล้เคียง โดยทำแผน ยุบโรงเรียนเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนหลักใกล้เคียง
- 2) ทำการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจผู้ปกครองนักเรียน/ครู/กรรมการสถานศึกษา/องค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) ดำเนินการยุบโรงเรียนเป็นโรงเรียนสาขา
- 4) การบริหารจัดการโรงเรียน ให้โรงเรียนหลักเป็นผู้บริหารงานโรงเรียนสาขา
- 5) นำนักเรียนบางชั้นไปเรียนโรงเรียนหลัก โดยสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางของ นักเรียน

2.2 รูปแบบ “การเลิกล้มโรงเรียน

การดำเนินการ

- 1) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 20 คน หรือโรงเรียนสาขาที่มีนักเรียนต่ำกว่า 20 คนลงมา และไม่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน และต่อชุมชน
- 2) ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับครู/ผู้ปกครองนักเรียน/องค์กรท้องถิ่น
- 3) ดำเนินการเลิกล้มโรงเรียน
- 4) ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ให้โอนกับโรงเรียนใกล้เคียง
- 5) ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ให้ประโยชน์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบต่างๆ

หลังจากได้บริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีจำนวนที่เหมาะสมและไม่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของชุมชนและผู้ปกครอง สิ่งที่หน่วยงานต้องรับผิดชอบต่อไปเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและแม้แต่ครูผู้สอนมั่นใจถึงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ ฝ่ายต่างๆ ที่จัดขึ้น คือ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพ กลุ่มนิเทศและติดตามผล กลุ่มบริหารงานบุคคล ทำหน้าที่ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาองค์ประกอบอื่นที่สำคัญสำหรับการจัดการศึกษา คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ ด้วยการดำเนินงานต่อไปนี้

- **ด้านบุคลากร โดยมีวัตถุประสงค์ คือ**

- วางระบบการพัฒนาครู กระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู
- สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ
- แก้ไขการขาดแคลนอัตรากำลังครู
- เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูผู้สอน

ลักษณะการดำเนินงาน

- 1) จัดอัตรากำลังครู เพื่อปฏิบัติงานในโรงเรียนนั้น ๆ อย่างพอเพียง และเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
- 2) จัดอัตรากำลังผู้บริหารโรงเรียน เพื่อดูแลรับผิดชอบและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
- 3) วางแผนและให้ความสำคัญกับการจัดอัตรากำลังผู้บริหารและ ครูผู้สอนในโรงเรียนรูปแบบศูนย์โรงเรียน รูปแบบยุบรวม เลิกล้ม อย่างเหมาะสม และตรงตามความสามารถ
- 4) ประสานงานชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยปฏิบัติงานด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะครูชาวบ้านและวิทยากรภายนอก ในสาขาวิชาที่เหมาะสม
- 5) พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารและครูผู้สอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอสร้างเครือข่ายครูเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยการจัดครูอาสา เวียนสอนตามความถนัด ทั้งนี้ให้จัดทำแผนการปฏิบัติงาน การสนับสนุน ปัจจัยอำนวยความสะดวก และค่าตอบแทนที่เหมาะสม

- **ด้านงบประมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ**

- มีความสะดวก คล่องตัวในการบริหารจัดการโรงเรียน
- ระดมทุนและงบประมาณจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำมาร่วมกันพัฒนาโรงเรียน
- โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- นำมาพัฒนา ปรับปรุง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการจัดการ ในโรงเรียน

ลักษณะการดำเนินงาน

- 1) การบริหารงบประมาณและการใช้งบประมาณ ควรเป็นไปอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- 2) การจัดหาและขอสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม ควรร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยยึดหลักเพื่อประโยชน์และเป้าหมายเดียวกัน
- 3) จัดสรรงบประมาณและมอบค่าตอบแทนวิทยากรภายนอกอย่างคุ้มค่าและพอเพียง
- 4) ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกันจัดหาและชี้แจงการใช้และการบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใสและถูกต้อง
- 5) ติดตามผล รายงานผลการใช้งบประมาณต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

● **ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีวัตถุประสงค์ คือ**

- สนับสนุนและพัฒนาสื่อวัสดุทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของการเรียนรู้
- ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- สามารถให้บริการด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ลักษณะการดำเนินงาน

- 1) จัดสรรทรัพยากร สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการศึกษาอย่างมีคุณภาพและพอเพียง
- 2) บริการและสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
- 3) พัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของการเรียนรู้
- 4) สร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยการเคลื่อนย้าย วัสดุอุปกรณ์มารวมเป็นศูนย์ หรือให้บริการโรงเรียนเครือข่าย

● **ด้านการจัดการ มีวัตถุประสงค์ คือ**

- สามารถวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการโรงเรียน
- สามารถนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- สามารถปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สามารถตรวจสอบ ปรับปรุง การปฏิบัติงานตามแผนอย่างมีคุณภาพ

- สามารถใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ

ลักษณะการดำเนินงาน

- 1) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน
- 2) จัดทำข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็น เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนา วางแผนการบริหารจัดการ และวางแผนพัฒนางาน/โครงการ
- 3) จัดทำแผนกลยุทธ์และใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการโรงเรียน
- 4) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
- 5) จัดระบบการนิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแล และการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
- 6) ประชาสัมพันธ์และรายงานผลการดำเนินงาน ผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน ผู้เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ทุกระยะ

สำหรับการจัดการด้านอาคารสถานที่ ให้มีการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน โดยการประสานชุมชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยดูแลรับผิดชอบ สร้างจิตสำนึกชุมชนในด้านการรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน สามารถและดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน

ส่วนในด้านงานธุรการ งานสารบรรณ งานการจัดทำบัญชีนักเรียน สมุดประจำชั้น ฯลฯ ผู้บริหารเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ และบริหารจัดการโดยแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบอย่างชัดเจน ในด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยในการเดินทางของนักเรียน กรณีรถโรงเรียนหรือรถผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่ง เพื่อนำไปใช้ในการรับ – ส่ง นักเรียน และให้รัฐบาล หรือผู้ปกครองนักเรียนได้รับผิดชอบในการประกันชีวิตกลุ่มอุบัติเหตุให้กับนักเรียนทุกคน

จากผลการดำเนินงานปรับปรุงปัญหาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับรูปแบบจัดศูนย์โรงเรียน และการจัดการตามกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

- 1) ตำบลแต่ละแห่งมีโรงเรียนคุณภาพที่เป็นศูนย์กลางให้ความรู้กับคนในตำบล โรงเรียนที่เป็นหลักนี้ ได้รับการลงทุนในด้านบุคลากร และ ทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการศึกษา ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนร้องวัวแดง ในกิ่งอำเภอแม่อน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่

เขต 1 จากเดิม มีนักเรียน เพียง 71 คน เมื่อมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อต้นปีการศึกษา 2546 โรงเรียนร่องวัวแดงถูกกำหนดให้เป็นโรงเรียนศูนย์ ได้นำนักเรียนจากหลายหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน คือ โรงเรียนบ้านใหม่ พร้อมครู 2 คน โรงเรียนบ้านน้ำจำ พร้อมครู 2 คน และภารโรง 1 มารวม ทำให้นักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 151 คน และ ครู 10 คน ทางโรงเรียนก็ได้รับการสนับสนุนห้องปฏิบัติการทางภาษา และอุปกรณ์ 20 ชุด ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พร้อมอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์

โรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนหมู่บ้านสหกรณ์ 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนศูนย์ในตำบลบ้านสหกรณ์ เป็นเขตบริการรับนักเรียนจาก หมู่บ้านสหกรณ์ 1,3,4,5,7,8 บ้านหนองหอย บ้านแม่ป่าคา บ้านหัวฝาย บ้านดอน บ้านออนหลวย บ้านออนกลาง บ้านเปาสามา มีนักเรียนประมาณ 190 คน ซึ่งจัดให้เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลตั้งแต่ปี 2544 สิ่งที่ได้รับเพื่อผลประโยชน์นักเรียน คือ ลานกีฬาเอนกประสงค์ งบประมาณ 100,000 บาท อาคารเรียนงบประมาณ 346,900 บาท จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและในขณะเดียวกันคณะกรรมการสถานศึกษา ได้หาเงินสนับสนุนปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์โยการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ งบประมาณ 150,000 บาท สร้างอาคารห้องสมุด งบประมาณ 200,000 บาท สร้างสนามฟุตบอล 100,000 บาท และผู้ปกครองก็ได้ร่วมกันสนับสนุน งบประมาณ 100,000 บาท ปรับปรุงภูมิทัศน์โรงเรียน

2) สามารถแก้ปัญหาบุคลากรได้ในระดับหนึ่ง คือ ครูรับผิดชอบการสอนเพียงชั้นเดียว ภาระการสอนลดลง ครูสามารถวางแผนการสอนสำหรับนักเรียนกลุ่มเดียว เพราะมีการรวมช่วงชั้น หรือรวมชั้นเรียน จำนวนนักเรียนต่อห้องเพิ่มขึ้น และภาระงานอื่นลดลง ครูมีเวลาพัฒนาตัวเองมากขึ้น

3) นักเรียนมีเพื่อนมากขึ้นและได้รับประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้อย่างเต็มที่ ได้รับ การพัฒนาทางร่างกายจากการเล่นกีฬาด้วยเครื่องกีฬาที่หลากหลาย พร้อมกลุ่มเพื่อน ได้เรียนรู้และสัมผัสกับคอมพิวเตอร์ได้เต็มที่ เป็นการเปิดโอกาสหาความรู้จากนอกห้องเรียน

4) อาคารเรียน อาคารประกอบ พื้นที่โรงเรียน ของโรงเรียนที่มีสาธารณูปโภคครบครัน ที่อยู่ในชุมชนได้พัฒนามาเป็นแหล่งฝึกอาชีพ อินเทอร์เน็ตตำบล ศูนย์แสดงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตำบล

5) เกิดความสามัคคีของคนในตำบลในการพัฒนากิจกรรมตำบลอย่างบูรณา

การ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา อาชีพ ศิลปหัตถกรรมแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณภาพชีวิต เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลเดียวกัน ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนการจัดการศึกษาจากองค์กรท้องถิ่นได้เต็มที่

ตารางที่ 28 ผลการเปลี่ยนแปลง จำนวนโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อโรงเรียน ครูต่อนักเรียน ห้องต่อนักเรียน

เขต	2545				2546			
	รร.	อัตราส่วน			รร.	อัตราส่วน		
		ครู: รร.	ครู: นร.	ห้อง: นร.		ครู: รร.	ครู: นร.	ห้อง: นร.
เขต 1	135	8.46	20.37	19.74	135	8.71	19.30	19.34
เขต 2	233	7.10	18.32	15.99	226	7.29	17.68	18.62
เขต 3	197	8.51	26.55	22.85	162	10.93	24.93	23.75
เขต 4	162	7.29	19.28	18.85	154	7.77	18.23	20.39
เขต 5	227	6.85	22.97	18.21	225	6.75	23.08	19.07
รวม	954				902			

อุปสรรคในการดำเนินงาน

ถึงแม้ว่าการดำเนินการจัดศูนย์โรงเรียน ต้องมีโรงเรียนในหมู่บ้านบางแห่งต้องถูกเลิกล้มเนื่องมาจากว่า ไม่มีเด็กเกิดเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะจัดห้องเรียนได้อีก จากการวิจัยการดำเนินงานแก้ไขปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 5 เขต นั้น ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน คือ

a. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ต้องการให้ยุบโรงเรียนซึ่งไม่ได้หมาย ความว่า บุคลากรนั้นยึดติดกับตำแหน่ง แต่ด้วยเหตุผลหลาย ประการ คือ

ประการแรก คือ ความไม่ชัดเจนในนโยบาย

“นักเรียน ครู ไม่ใช่เครื่องทดลองของนักวิชาการ / รัฐ ไม่ใช่ทำไปเปลี่ยนไปในเวลาสั้นๆ อย่างปัจจุบัน ในที่สุดผลก็จะตกกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ว่าคุณภาพต่ำ ครูไม่มีคุณภาพ ที่ได้ยินทุกวัน” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอสะเมิง, 12 พฤศจิกายน 2546)

“ปัจจุบันนี้หากจะมีการรวมโรงเรียนขนาดเล็ก หน่วยเหนือจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ทั้งด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านศักยภาพการบริหารจัดการ ขณะนี้ โรงเรียน

เรียนขนาดเล็กบางโรงเรียน มีคุณภาพมากกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดกลาง ปัจจัยที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะการบริหารจัดการที่ดี” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองเชียงใหม่, 21 พฤศจิกายน 2546)

“หน่วยเหนือต้องเปลี่ยนแปลงการการบริหารจัดการใหม่ ไม่มีนโยบายที่ผ่านมาที่ตั้งเกณฑ์กีดกันความเจริญของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม เช่นที่ระบุไว้ใน ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดระบบบริหารและการจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ประชาพิจารณ์กัน” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอดอยสะเก็ด, 21 พฤศจิกายน 2546)

ประการที่ 2 โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งก็มีคุณภาพ

“หน่วยเหนือควรพิจารณาว่า โรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนใดที่มีคุณภาพ มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถบริหารจัดการแบบ SBM ได้ ก็ต้องให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการสร้างสถาบันชุมชนที่เข้มแข็ง และต้องดำเนินการแบบมีส่วนร่วม เพราะโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งสร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาจากประชาชน ไม่เหมือนกับโรงเรียนมัธยมประจำตำบล จังหวัด อำเภอ ที่สร้างด้วยแรงบันดาลและหน้าที่ของรัฐ” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอสันกำแพง, 21 พฤศจิกายน 2546)

2) ชุมชนต่อต้านการยุบโรงเรียน เพราะยังยึดติดว่า ในหมู่บ้านต้องประกอบด้วย บ้านวัด โรงเรียน และความเกรงกลัวในด้านความปลอดภัยในการเดินทางของนักเรียน แต่ในความเป็นจริงโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชนเกิดขึ้นมานานแล้ว

“โรงเรียนก็มีนักเรียนจำนวนประมาณนี้ตั้งแต่เป็นครั้งแรก เกือบ 30 ปีมาแล้ว” สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่วาง, 19 พฤศจิกายน 2546)

แต่การดำเนินยุบโรงเรียนหรือนำนักเรียนไปเรียนยังโรงเรียนหลักเป็นหลักการที่มีเหตุผลสำหรับชุมชนที่มีรถยนต์และการคมนาคมสะดวก ซึ่งทางสำนักงานเขตพื้นที่มิได้ทำการยุบโรงเรียนโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

“ทางเขตออกวิธีปฏิบัติให้ แล้วให้ทางผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชน ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ชุมชนรับทราบ แล้วแต่ทางผู้ปกครองชุมชน โรงเรียนจะสนับสนุน ทางเขตเปิดทางเลือกให้ ไม่บังคับว่าต้องไปรวม”

“ทางเขตเป็นห่วงว่าจะอยู่กันอย่างไร ทางเขตจะแจ้งให้ทราบต่อชุมชนเอง ถ้าโรงเรียนแจ้งให้ทราบเอง เกรงว่าจะเป็นการโกหก”

“ศูนย์โรงเรียนจะนำนักเรียนมารวม ยังไม่ได้เปิด ขณะนี้คือนำมาก่อน ก่อนจะมาตรงนี้ได้ ต้องสอบถามชุมชนให้มีการตอบรับ ยินดีให้บุตรมาเรียนหรือไม่ นักเรียนสามารถเดินทางมาเรียนได้ มีทั้งเดินเท้าและรถยนต์” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 25 กุมภาพันธ์ 2547)

3) ค่าพาหนะเดินทางของนักเรียน วันละ 6 บาท ต่อ คน ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ เบิกจ่ายล่าช้า

“ที่เคยตั้งค่าพาหนะสำหรับโรงเรียนรวมศูนย์ที่เคยได้ แต่มาปัจจุบัน 2547 กลับตัดงบส่วนนี้ออก ปล่อยให้โรงเรียนเผชิญชะตากรรมเอง” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอสันทราย, 19 พฤศจิกายน 2546)

“โรงเรียนที่มารวมแล้ว เคยจัดค่ายานพาหนะให้ นักเรียนมีค่าพาหนะ แต่ขณะนี้งบประมาณที่เคยได้รับ กลับไม่ได้รับ เป็นปัญหาที่ค้างคาใจ ค่ารายหัว 1,100 บาท หักออกเป็นค่ายานพาหนะ 1,200 บาท” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอเชียงดาว, 25 พฤศจิกายน 2546)

4) งานธุรการโรงเรียน ชั้นเรียนยังต้องปฏิบัติเหมือนเดิม ไม่ได้ลดภาระงาน ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน

“รัฐเห็นความสำคัญกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ทุกอย่างมันไม่เอื้อกับโรงเรียน ทุกวันนี้ครูต้องทำหน้าที่มากกว่าสอนนักเรียน แล้วเป็นครูเอกสาร เป็นข้อๆทุกเรื่อง เช่น งบประมาณ กำลังกาย จากองค์กรต่างๆ เป็นต้น ทำให้ครูลาออกมาก (โครงการเออีอีอี) เพราะการทำเอกสารนี้แหละ ไม่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนการสอนเลย” (สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่แจ่ม, 25 พฤศจิกายน 2546)

5) รวมโรงเรียนแล้ว ยังเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเหมือนเดิม

เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กในแต่ละตำบลซึ่งประกอบด้วยหลายหมู่บ้านก็ยังมีนักเรียนเข้าเรียนน้อย ในบางอำเภอที่อยู่ติดชายแดน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนไทยภูเขา ทำเกษตรหมุนเวียน เด็กเป็นแรงงานครอบครัว ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่นักเรียนไม่เข้าเรียน

“ โรงเรียนใกล้เขตชายแดน ผู้ปกครองบางแห่งมีเด็กสองสัญชาติ ไม่สนใจเข้าเรียน เป็นปัญหาตรงที่ว่าที่มาเรียนเพราะได้ กินข้าว กินนม พอมีกำลังก็ไปอยู่ที่อื่นต่อ”

“โรงเรียนจะอยู่ได้ โดยชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยการส่งเด็กเข้าเรียน”
(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 25 กุมภาพันธ์ 2547)

จากผลการวิจัยศึกษาการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตได้ปฏิบัติการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่หรือที่เรียกว่าการจัดศูนย์โรงเรียน รูปแบบรวมชั้นเรียน รวมเรียนช่วงชั้น แล้วรวมเรียนบางชั้น ดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ในโรงเรียนที่เรียนรวมทุกชั้น จะมีโรงเรียนหนึ่งแห่งที่ต้องจัดการยุบเลิกต่อไป แต่ในโรงเรียนที่เรียนช่วงชั้นหรือเรียนบางชั้น ถ้าในปีที่ไม่มีนักเรียนเข้าเรียนเลย ก็จะยุบชั้นเรียนไปที่ละชั้น จนโรงเรียนในชุมชนนั้นต้องดำเนินการตามกฎหมายเลิกล้มสถานศึกษา

อย่างไรก็ตามไม่อาจทำได้สำหรับทุกโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน และชั้นเรียนหนึ่งๆ มีนักเรียนไม่ถึง 20 คน ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตทุรกันดาร หมู่บ้านแต่ละแห่งห่างไกลกันมาก รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงบนดอยสูง และชาวบ้านยากจน ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตก็มีการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถจัดเข้าศูนย์โรงเรียนได้ โดยรับนโยบายจากรัฐมาดำเนินการ สรุปการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นในปีการศึกษา 2547 ดังนี้

- สรุปรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มนโยบายและแผนและกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่แต่ละเขต
- จัดที่แผนการศึกษาโดยคณะทำงานและกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
- วางแผนพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในด้านต่างๆ ดังนี้
 - บริหารหลักสูตร โดย กลุ่มนิเทศและติดตามผล
 - บริหารจัดการโรงเรียน โดยกลุ่มต่างๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่
 - จัดซื้อหนังสือเรียนและแบบฝึกหัด โดย คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - จัดรถ Mobile Unit โดย คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรถคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่นี้ บรรจุด้วยคอมพิวเตอร์ 14 เครื่อง สามารถเล่นอินเทอร์เน็ตได้ และรองรับผู้เรียนได้ 28 คน วิ่งบริการสัปดาห์ละ 6 วัน

รวม 120 วัน มีครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ (จ้างเดือนละ 6,500 บาท 5 เดือน) ประจำรถแต่ละคัน พร้อมอุปกรณ์การสอน

- จัดค่านั่งรถไฟห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน โดยจัดสรรให้โรงเรียนละ 10,000 บาท และเพิ่มเติมให้ตามจำนวนนักเรียน
- จัดครูหมุนเวียน โดยจ้างครูผู้สอนและสนับสนุนค่าพาหนะ 2,500 บาท ต่อเดือน
- จัดค่าซ่อมแซมโรงเรียน โรงเรียนละ 5,000 บาท
- สนับสนุนการพัฒนาครู คนละ 500 บาท

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพนั้น พบว่า งบประมาณสำหรับอุดหนุนการศึกษารายคน จากงบประมาณปกติ 1,100 บาท เป็น 1,900 บาท เพิ่มขึ้น 800 บาท

เป็นที่ทราบดีว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนในแต่ละเขต ไม่สามารถที่จะตัดสินใจบูรณาการโรงเรียนของชุมชนได้ทันทีเพราะแต่ละโรงเรียนมีบริบทต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะของผู้บริหาร ความสามารถของครู ความใส่ใจในการศึกษาของชุมชน ปัจจัยภายนอกอื่น ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน สภาพท้องถิ่นทางกายภาพ ซึ่งปัจจัยอย่างหลังไม่สามารถพัฒนาให้ทัดเทียมโรงเรียนขนาดใหญ่โดยทั่วไปแล้วอยู่สภาพแวดล้อมต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กโดยสิ้นเชิง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลของการวิเคราะห์ที่สอดคล้องตามฉันทามติ (Consensus) และไม่สอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการแสดงความเห็นด้วยของแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการใช้ทรัพยากรการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากแบบสอบถามรอบที่ 3 ของการศึกษาแบบเดลฟาย ผลของการวิเคราะห์นำเสนอเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การบริหารโรงเรียน
3. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. การใช้นวัตกรรมในการจัดการศึกษา
5. หน่วยงานที่รับผิดชอบ
 - ระดับหน่วยงานเขต/องค์กรท้องถิ่น
 - ระดับสถาบันอุดมศึกษา
 - ระดับผู้วางนโยบาย
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - การจัดครูเข้าสอน
 - ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
 - การใช้ทรัพยากรร่วมกัน
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยของแนวทางการจัด กิจกรรม การเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอซ์	ความเห็นด้วย	ความสอดคล้อง
1.	จัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น คือ กำหนดเวลาสำหรับแต่ละวิชาไม่น้อยไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความต้องการและความเหมาะสมของวิชานั้น	4.73	5	0.27	1.02	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	ให้ผู้ปกครองทำการบ้านร่วมกับนักเรียน บางข้อที่ผู้ปกครองไม่รู้สามารถซักถามครูได้	4.67	5	0.33	1.33	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.	รวมชั้นเรียนให้เหมาะสมตามจำนวนครูที่มี หลอมหลักสูตรเนื้อหาวิชาเดียวกันเข้าด้วยกัน จัดเนื้อหาและความยากง่ายใกล้เคียงกัน ครูสร้างเทคนิคส่วนตัวในการสอน	4.59	5	0.41	1.35	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.	สร้างแผนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชาที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกัน	4.59	5	0.41	1.12	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.	ปรับปรุงรายวิชาจากภาคทฤษฎีเป็นภาคปฏิบัติ	4.59	5	0.41	1.12	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.	นิมนต์พระภิกษุมาสอนในโรงเรียนหรือผู้นำศาสนา	4.59	5	0.41	0.99	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.	โรงเรียนที่ใกล้หน่วยงานของทหาร ให้ทหารช่วยสอนวิชาพละ	4.50	5	0.50	1.33	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.	นักเรียนที่ตามเพื่อนไม่ทัน ครูสอนอย่างใกล้ชิด หรือตัวต่อตัว	4.50	5	0.50	1.50	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.	ให้นักเรียนที่เรียนดีเป็นที่เล็งนักเรียนที่เรียนอ่อน	4.21	5	0.79	1.38	มาก	สอดคล้อง
10.	เน้นสอนวิชาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ในระดับชั้น ป.1-3 ส่วน ป.4-6 จัดกิจกรรมนอกห้องเรียนและฝึกให้เรียนรู้ด้วยตัวเองร่วมกับกลุ่มเพื่อน	4.20	4	-0.20	1.09	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยมศึกษา	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	ความ ถี่ในด้วย	ความ สอดคล้อง
11.	จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำโครงงานร่วมกัน ตั้งแต่ชั้น ป.4 - ป.6	4.17	5	0.83	2.38	มาก	ไม่สอดคล้อง
12.	ให้รุ่นพี่ที่ชั้นสูงกว่าช่วยสอนรุ่นน้อง โดยทำ เป็นโครงการ ให้นักเรียนชั้น ป.5 ป.6 สอน ป.1-ป.4 สิ่งการสอนมีเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป บางเวลาเท่านั้น	3.75	4	0.25	1.48	มาก	สอดคล้อง
13.	ปรับสื่อ RIT มาใช้สอนเช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์	3.64	4	0.36	1.86	มาก	ไม่สอดคล้อง
14.	ให้เยาวชนหรือนักเรียนที่จบไปแล้วช่วยสอน	3.50	3	-0.50	1.39	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนประถม ศึกษาขนาดเล็ก
สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 8 ข้อ ความ

- 1) จัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น คือ กำหนดเวลาสำหรับแต่ละวิชาน้อยไม่
เท่ากันขึ้นอยู่กับความต้องการและความเหมาะสมของวิชานั้น
- 2) ให้ผู้ปกครองทำกรรบ้านร่วมกับนักเรียน บางข้อที่ผู้ปกครองไม่รู้สามารถซัก
ถามครูได้
- 3) รวมชั้นเรียนให้เหมาะสมตามจำนวนครูที่มี หลอมหลักสูตรเนื้อหาวิชาเดียว
กันเข้าด้วยกัน จัดเนื้อหาและความยากง่ายใกล้เคียงกัน ครูสร้างเทคนิคสอน
ตัวในการสอน
- 4) สร้างแผนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชาที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันเข้า
ด้วยกัน
- 5) ปรับปรุงรายวิชาจากภาคทฤษฎีเป็นภาคปฏิบัติ
- 6) นิมนต์พระภิกษุมาสอนในโรงเรียนหรือผู้นำศาสนา
- 7) โรงเรียนที่ใกล้หน่วยงานของทหาร ให้ทหารช่วยสอนวิชาพละ
- 8) นักเรียนที่ตามเพื่อนไม่ทัน ครูสอนอย่างใกล้ชิด หรือตัวต่อตัว

ความเห็นด้วยในระดับมากและมีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี 4 ข้อ ความ

- 1) ให้นักเรียนที่เรียนดีเป็นที่เล็งนักเรียนที่เรียนอ่อน
- 2) เน้นสอนวิชาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ในระดับชั้น ป.1-3 ส่วน ป.4-6 จัดกิจกรรมนอกห้องเรียนและฝึกให้เรียนรู้ด้วยตัวเองร่วมกับกลุ่มเพื่อน
- 3) ให้นักเรียนที่ชั้นสูงกว่าช่วยสอนรุ่นน้อง โดยทำเป็นโครงการ ให้นักเรียนชั้น ป.5 ป.6 สอนป.1-ป.4 สิ่งการสอนมีเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป บางเวลาเท่านั้น
- 4) ให้เยาวชนหรือนักเรียนที่จบไปแล้วช่วยสอน

ความเห็นด้วยในระดับมากแต่ความคิดเห็นไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี 2 ข้อความ

- 1) จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำโครงการร่วมกัน ตั้งแต่ชั้น ป.4 - ป.6
- 2) ปรับสื่อ RIT มาใช้สอนเช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์

ตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยของแนวทางการบริหารงานใน
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยฐาน	พิสัย ระหว่าง ควอร์ไทล์	ความ ถี่ในตัวอย่าง	ความ สอดคล้อง
1.	ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสียสละ สร้างขวัญ กำลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน	4.88	5	0.13	0.63	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	บุคลากรโรงเรียนสร้างความเข้าใจให้ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ทราบ ถึงสภาพปัญหาของโรงเรียน ข้อจำกัดของ โรงเรียน หาทิศทางร่วมกันในการสนับสนุนให้ โรงเรียนดำเนินกิจการต่อไปได้	4.88	5	0.13	1.63	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
3.	สร้างครูให้สามารถนำเอาความรู้จากนอก ห้องเรียนสู่โรงเรียนมากที่สุด	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.	บุคลากรโรงเรียนเปิดใจรับฟังข้อ วิพากษ์วิจารณ์ ข้อตำหนิ จากชุมชน เปิดเวที แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.	เปิดโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กบริหาร โรงเรียนแบบ SBM (School-Based Management) มีการบริหารโรงเรียนที่เป็น อิสระ ชุมชนมีส่วนร่วม และมีระบบการ บริหารจัดการที่ดี ตรวจสอบได้	4.79	5	0.21	1.14	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.	ผู้บริหารติดต่อประสานงานกับชุมชน ศึกษา ความต้องการของชุมชน ปัญหาของชุมชน มาวางแผนจัดทิศทางการศึกษาร่วมกับ ครูผู้สอน	4.79	5	0.21	0.89	มากที่สุด	สอดคล้อง
7.	มอบหมายภาระหน้าที่ครูตามความถนัด	4.73	5	0.27	0.90	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.	จัดทำจุลสารเพื่อเผยแพร่ความเข้าใจและ กิจกรรมโรงเรียน	4.73	5	0.27	1.02	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.	ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ด้าน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งร่วมกับโรงเรียน ที่มีครูมีความชำนาญ ในวิชา กพอ. คอมพิวเตอร์ แลกเปลี่ยนผู้สอน	4.59	5	0.41	1.12	มากที่สุด	สอดคล้อง
10.	การใช้เครือข่ายร่วมกับโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งช่วงชั้น 2 ชั้น ระหว่าง 2 โรงเรียน นักเรียน เดินทางไปโรงเรียนตามชั้นเรียนที่อยู่ ในกรณี ที่ไม่มีปัญหาการเดินทาง	4.59	5	0.41	1.12	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยมศึกษา	พิสัย ระหว่าง ควอซิล์	ความ เห็นด้วย	ความ สอดคล้อง
11.	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในส่วนของ วิชาการที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และงานด้าน อาคารสถานที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์	4.23	4	-0.23	1.01	มาก	สอดคล้อง
12.	จัดกิจกรรมแข่งทักษะวิชาการระหว่างกลุ่ม โรงเรียน	4.21	5	0.79	1.38	มาก	สอดคล้อง
13.	เน้นให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มากกว่างานอื่นๆ ผู้บริหารรับหน้าที่ ดำเนินการงานธุรการ ประสานงาน และ สนับสนุนทุกด้าน	4.12	4	-0.12	0.77	มาก	สอดคล้อง
14.	หาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนและสถานศึกษา รวมถึงให้การสนับสนุนชุมชนสร้างแหล่งการ เรียนรู้นอกเหนือจากตำราเรียน เช่น ป่า ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น ต้น	4.10	5	0.90	3.38	มาก	ไม่สอดคล้อง
15.	นำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ โดยไม่ จำเป็นต้องนำวิทยากรจากชุมชนมาโรงเรียน	4.06	4	-0.06	1.00	มาก	สอดคล้อง
16.	วางแผนโครงการทางบูรณาการสนับสนุน จากชุมชน ในการจัดซื้อจัดจ้าง	4.00	4	0.00	1.33	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแนวทางการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สอด
คล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 9 ข้อความ

- 1) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสียสละ สร้างขวัญ กำลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้
ร่วมงาน
- 2) สร้างครูให้สามารถนำเอาความรู้จากนอกห้องเรียนสู่โรงเรียนมากที่สุด
- 3) บุคลากรโรงเรียนเปิดใจรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์ ข้อตำหนิ จากชุมชน เปิดเวที
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 4) เปิดโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กบริหารโรงเรียนแบบ SBM (School-Based
Management) มีการบริหารโรงเรียนที่เป็นอิสระ ชุมชนมีส่วนร่วม และมีระ
บบการบริหารจัดการที่ดี ตรวจสอบได้

- 5) ผู้บริหารติดต่อประสานงานกับชุมชน ศึกษาความต้องการของชุมชน ปัญหาของชุมชน มาวางแผนจัดทิศทางการศึกษาร่วมกับครูผู้สอน
- 6) มอบหมายภาระหน้าที่ครูตามความถนัด
- 7) จัดทำจุลสารเพื่อเผยแพร่ความเข้าใจและกิจกรรมโรงเรียน
- 8) ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งร่วมกับโรงเรียนที่มีครูมีความชำนาญ ในวิชา กพอ. คอมพิวเตอร์ แลกเปลี่ยนผู้สอน
- 9) การใช้เครือข่ายร่วมกับโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งช่วงชั้น 2 ชั้น ระหว่าง 2 โรงเรียน นักเรียนเดินทางไปโรงเรียนตามชั้นเรียนที่อยู่ ในกรณีที่ไม่มีปัญหาการเดินทาง

ความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) บุคลากรโรงเรียนสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ทราบถึงสภาพปัญหาของโรงเรียน ข้อจำกัดของโรงเรียน หาทิศทางร่วมกันในการสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินกิจการต่อไปได้

ความเห็นด้วยในระดับมาก และสอดคล้องกัน จำนวน 5 ข้อความ

- 1) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในส่วนของวิชาการที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และงานด้านอาคารสถานที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์
- 2) จัดกิจกรรมแข่งทักษะวิชาการระหว่างกลุ่มโรงเรียน
- 3) เน้นให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่างานอื่นๆ ผู้บริหารรับหน้าที่ดำเนินการงานธุรการ ประสานงาน และสนับสนุนทุกด้าน
- 4) นำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องนำวิทยากรจากชุมชนมาโรงเรียน
- 5) วางแผนโครงการหางบประมาณสนับสนุนจากชุมชน ในการจัดซื้อจัดจ้าง

ความเห็นด้วยในระดับมากแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) หาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนและสถานศึกษา รวมถึงให้การสนับสนุนชุมชน สร้างแหล่งการเรียนรู้นอกเหนือจากตำราเรียน เช่น ป่าชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยของแนวทางการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์	ความเห็นด้วย	ความสอดคล้อง
1.	ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ แจ่มชัดวัตถุประสงค์ความร่วมมือ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนให้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาในอนาคตข้างหน้า	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองเสนอแนะทางออกในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก	4.73	5	0.27	1.28	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.	พัฒนางานด้านวิชาการโดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คนในชุมชนเป็นผู้คิดและผู้สอน โดยความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มการเกษตรกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น หรือทุกแขนงวิชาชีพที่มีอยู่ในชุมชน	4.39	4	-0.39	1.11	มาก	สอดคล้อง
4.	ขอการสนับสนุนจากชุมชนในด้านแรงงาน พัฒนาอาคารสถานที่ ซ่อมแซมอาคารเรียนโต๊ะเรียน	4.38	5	0.63	1.19	มาก	สอดคล้อง
5.	นำความคาดหวังของชุมชนเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียน	4.10	4	-0.10	1.07	มาก	สอดคล้อง
6.	พาผู้ปกครองเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นที่มีความพร้อมมากกว่า เพื่อหาทางวางแผนพัฒนาโรงเรียนในชุมชนที่อยู่	3.94	4	0.06	1.25	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นด้วยเกี่ยวกับแนวทางการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 2 ข้อความ

- 1) ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ แจ่มชัดวัตถุประสงค์ความร่วมมือ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนให้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาในอนาคตข้างหน้า
- 2) จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองเสนอแนะทางออกในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก

ความเห็นด้วยในระดับมากและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 4 ข้อความ

- 1) พัฒนางานด้านวิชาการโดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คนในชุมชนเป็นผู้คิด และผู้สอนโดยความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มการเกษตร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น หรือทุกแขนงวิชาชีพที่มีอยู่ในชุมชน
- 2) ขอกการสนับสนุนจากชุมชนในด้านแรงงานพัฒนาอาคารสถานที่ ซ่อมแซมอาคารเรียน โต๊ะเรียน
- 3) นำความคาดหวังของชุมชนเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียน
- 4) พาผู้ปกครองเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นที่มีความพร้อมมากกว่า เพื่อหาทางวางแผนพัฒนาโรงเรียนในชุมชนที่อยู่

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยของแนวทางการใช้นวัตกรรมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์	ความเห็นด้วย	ความสอดคล้อง
1.	คอมพิวเตอร์ควรมีประจำโรงเรียน เพราะโรงเรียนบางแห่งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร รถ Mobile unit ไม่สามารถเข้าถึงได้ บางแห่งไม่มีไฟฟ้า ควรจัดให้มี Notebook เอื้ออาทรสำหรับครู ทำเอกสารธุรการ สร้างสื่อทันสมัย ทำแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียน และควรเป็นคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ที่ทางโรงเรียนไม่ต้องรับภาระในการซ่อม	4.94	5	0.06	0.56	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	ทรัพยากรสำคัญและจำเป็นอื่นๆ คือเอกสารสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ ให้นักเรียนค้นคว้าเองปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และทันโลกทันเหตุการณ์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางวิทยาศาสตร์	4.79	5	0.21	1.14	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.	ผลิตสื่อการสอนสำเร็จรูปที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยี นักเรียนค้นคว้าเองได้	4.67	5	0.33	1.58	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
4.	การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนปีเว้นปี ไม่สนับสนุน เพราะจะทำให้เด็กขาดโอกาส เด็กไปเรียนที่โรงเรียนอื่น เด็กไม่ได้พัฒนาสมอง พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย	4.59	5	0.41	1.21	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.	สร้างสื่อเสมือนจริงที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.50	5	0.50	1.33	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.	การสร้างเครือข่ายโรงเรียนที่ช่วยโรงเรียนน้อง กล่าวคือ โรงเรียนที่เข้มแข็งเป็นพี่เลี้ยง โรงเรียนที่ยังต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ	4.25	5	0.75	1.84	มาก	ไม่สอดคล้อง
7.	โครงการพี่สอนน้อง ข้อดี ประสบความสำเร็จมากในส่วนของวิชาการ นักเรียนสนิทสนมและคอยช่วยเหลือกัน (กรณีที่เกิดขึ้นจริงในหลายแห่ง)	3.79	4	0.21	2.00	มาก	ไม่สอดคล้อง
8.	การใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ การมาประจำนั้นควรมานาน 1-2 สัปดาห์ ถ้ามาแล้วกลับคงจะไม่ได้ผลอะไร	3.67	4	0.33	1.67	มาก	ไม่สอดคล้อง
9.	การเข้าค่ายวิชาการโดยรวมโรงเรียนใกล้เคียง 5-8 โรงเรียนรวมครูแต่ละโรงมาช่วยกันภาคเรียนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาอย่างน้อย 5 วันขึ้นไป	3.64	4	0.36	1.66	มาก	ไม่สอดคล้อง

ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการใช้นวัตกรรมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 4 ข้อความ

- 1) คอมพิวเตอร์ควรมีประจำโรงเรียน เพราะโรงเรียนบางแห่งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร รถ Mobile unit ไม่สามารถเข้าถึงได้ บางแห่งไม่มีไฟฟ้า ควรจัดให้มี Notebook เอื้ออาทรสำหรับครู ทำเอกสารธุรการ สร้างสื่อทันสมัย ทำแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียน และควรเป็นคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ที่ทางโรงเรียนไม่ต้องรับภาระในการซ่อม
- 2) ทรัพยากรสำคัญและจำเป็นอื่นๆ คือเอกสารสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ ให้นักเรียนค้นคว้าเองปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และทันโลกทันเหตุการณ์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางวิทยาศาสตร์
- 3) การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนปีเว้นปี ไม่สนับสนุนเพราะจะทำให้เด็กขาดโอกาสเด็กไปเรียนที่โรงเรียนอื่นเด็กไม่ได้พัฒนาสมอง พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย
- 4) สร้างสื่อเหมือนจริงที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เช่น เครื่องช่วยอินเตอร์เน็ต

ความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) ผลิตสื่อการสอนสำเร็จรูปที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยี นักเรียนค้นคว้าเองได้

ความเห็นด้วยในระดับมาก แต่ไม่ความสอดคล้องกัน จำนวน 4 ข้อความ

- 1) การสร้างเครือข่ายโรงเรียนพี่ช่วยโรงเรียนน้อง กล่าวคือ โรงเรียนที่เข้มแข็งเป็นที่เลี้ยงโรงเรียนที่ยังต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ
- 2) โครงการพี่สอนน้อง ข้อดี ประสบความสำเร็จมากในส่วนของวิชาการ นักเรียนสนิทสนมและคอยช่วยเหลือกัน (กรณีที่เกิดขึ้นจริงในหลายแห่ง)
- 3) การใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ การมาประจำนั้นควรมานาน 1-2 สัปดาห์ ถ้ามาแล้วกลับคงจะไม่ได้ผลอะไร
- 4) การเข้าค่ายวิชาการโดยรวมโรงเรียนใกล้เคียง 5-8 โรงเรียน รวมครูแต่ละโรงเรียนช่วยกัน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาอย่างน้อย 5 วันขึ้นไป

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยของแนวทางในการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐาน สูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอซ์ไทล์	ความเห็นด้วย	ความสอดคล้อง
1.	ระดับหน่วยงานเขตและองค์กรท้องถิ่น ควรมีเกณฑ์ประเมินมาตรฐานตามขนาดสภาพโรงเรียน ไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า และไม่ควรวัดคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลสัมฤทธิ์อย่างเดียว สร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับขนาดและสภาพท้องถิ่น	4.88	5	0.13	0.63	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	สนับสนุนอุปกรณ์การสื่อสารสำหรับครูเพื่อความรวดเร็วเพราะสำนักงานเขตพื้นที่กับโรงเรียนบางแห่งอยู่ห่างไกลกันมาก	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.	จัดเจ้าหน้าที่ทำงานด้านธุรการให้โรงเรียนโดยเฉพาะ	4.79	5	0.21	0.89	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.	ควรมีการพัฒนาครูอยู่เสมอ ปลูกฝังจิตสำนึกครู ไม่ทอดทิ้ง	4.73	5	0.27	1.28	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.	วางแผนรองรับเกี่ยวกับนักเรียนลดลง โดยการปรับเทคนิควิธีการสอน การสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ	4.59	5	0.41	1.55	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
6.	ศึกษานิเทศก์ช่วยจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก	4.59	5	0.41	1.55	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
7.	จัดศึกษานิเทศก์ออกตรวจเยี่ยมโรงเรียนเทอมละ(เต็ม).....ครั้ง	4.33	5	0.67	3.44	มาก	ไม่สอดคล้อง
8.	จัดครูหมุนเวียนสอน โดยจัดสรรค่าน้ำมันรถให้	4.25	5	0.75	2.11	มาก	ไม่สอดคล้อง
9.	สนับสนุนเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงราคาแพง หรือต้นทุนสูง	3.64	3	-0.64	0.30	มาก	สอดคล้อง
10.	อบต. ต้องสนับสนุนงบประมาณทุกอย่าง	3.58	4	0.43	2.25	มาก	ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 33 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยมศึกษา	พิสัย ระหว่าง คอขวด	ความ เห็นด้วย	ความ สอดคล้อง
	ระดับสถาบันอุดมศึกษา						
11.	สถาบันราชภัฏ/วิทยาลัยพลศึกษา/ มหาวิทยาลัยท้องถิ่น ส่งนักศึกษาฝึกสอน ข้อดี ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/แก้ปัญหา ครูขาดแคลน ข้อจำกัด ไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะอาจารย์ไม่สามารถขึ้นไปเทศน์ได้ และนักศึกษาไม่เลือกโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล (ประสบการณ์จากบางท่าน) การแก้ไข 1. ให้ศึกษานิเทศก์ช่วยนิเทศก์ 2 จัด ค่าครองชีพให้กับนักศึกษาที่ฝึกสอนในถิ่น ห่างไกลหรือทำประกันชีวิต	4.79	5	0.21	0.98	มากที่สุด	สอดคล้อง
12.	ผลิตงานวิจัย เช่นการสร้างหลักสูตร วิธีการ เรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่มเล็ก สื่อที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก สร้างตัว ชีวิตคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กที่นอก เหนือไปจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	4.67	5	0.33	1.01	มากที่สุด	สอดคล้อง
13.	สถาบันอุดมศึกษา เป็นพี่เลี้ยงทางด้านวิชา การและ เปิดโอกาสให้โรงเรียนขอรับความ ช่วยเหลือ	4.39	4	-0.39	1.11	มาก	สอดคล้อง
14.	นักศึกษาควรออกไปจัดนิทรรศการเพื่อเสริม สร้างการเรียนรู้ให้เด็กในโรงเรียนที่ห่างไกล	3.64	4	0.36	1.86	มาก	ไม่สอดคล้อง
	ระดับผู้วางนโยบาย						
15.	รัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะบนพื้นที่ กันดาร ภูเขาสูง และต้องทำเป็นรูปธรรมต่อ เนื่อง	5.00	5	0.00	0.50	มากที่สุด	สอดคล้อง
16.	หน่วยงานเหนือขึ้นไปออกตรวจเยี่ยมพื้นที่ให้ มากขึ้น	4.79	5	0.21	0.84	มากที่สุด	สอดคล้อง
17.	จัดครูอัตราจ้าง โดยการทำสัญญาผูกพัน 2-3 ปี ต่ออายุการจ้างถ้ามีผลงานดี	4.73	5	0.27	1.02	มากที่สุด	สอดคล้อง
18.	องค์กรพัฒนาเอกชน ผลิตงานค้นคว้าวิจัย และ สนับสนุนงบประมาณ	4.23	4	-0.23	1.01	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
แบ่งเป็นในระดับในระดับหน่วยงานเขตและองค์กรท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา และ ผู้วางนโยบาย
ดังนี้

ระดับหน่วยงานเขตและองค์กรท้องถิ่น

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 4 ข้อความ

- 1) ควรมีเกณฑ์ประเมินมาตรฐานตามขนาด สภาพโรงเรียน ไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า และไม่ควรวัดคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลสัมฤทธิ์อย่างเดียว สร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับขนาดและสภาพท้องถิ่น
- 2) สนับสนุนอุปกรณ์การสื่อสารสำหรับครูเพื่อความรวดเร็วเพราะสำนักงานเขตพื้นที่กับโรงเรียนบางแห่งอยู่ห่างไกลกันมาก
- 3) จัดเจ้าหน้าที่ทำงานด้านธุรการให้โรงเรียนโดยเฉพาะ
- 4) ควรมีการพัฒนาครูอยู่เสมอ ปลุกฝังจิตสำนึกครู ไม่ทอดทิ้ง

ความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 2 ข้อความ

- 1) วางแผนรองรับเกี่ยวกับนักเรียนลดลง โดยการปรับเทคนิควิธีการสอน การสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
- 2) ศึกษาวิเคราะห์ช่วยจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก

ความเห็นในระดับมาก และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) สนับสนุนเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงราคาแพง หรือต้นทุนสูง

ความเห็นในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 3 ข้อความ

- 1) จัดศึกษานิเทศก์ออกตรวจเยี่ยมโรงเรียน เทอมละ 2-5 ครั้ง
- 2) จัดครูหมุนเวียนสอน โดยจัดสรรค่าน้ำมันรถให้
- 3) อบต. ต้องสนับสนุนงบประมาณทุกอย่าง

หน่วยงานระดับสถาบันอุดมศึกษา

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 2 ข้อความ

- 1) สถาบันราชภัฏ/วิทยาลัยพลศึกษา/มหาวิทยาลัยท้องถิ่น ส่งนักศึกษาฝึกสอน ข้อดี ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/แก้ปัญหาครูขาดแคลนข้อจำกัด ไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะอาจารย์ไม่สามารถขึ้นไปนิเทศก็ได้ และนักศึกษาไม่เลือก

โรงเรียนที่อยู่ห่างไกล (ประสบการณ์จากบางท่าน) การแก้ไข 1. ให้
ศึกษานิเทศก์ช่วยนิเทศก์ 2 จัดค่าครองชีพให้กับนักศึกษาที่ฝึกสอนในถิ่น
ห่างไกลหรือทำประกันชีวิต

- 2) ผลงานวิจัย เช่น การสร้างหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่ม
เล็กสี่ที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก สร้างตัวชี้วัดคุณภาพ
ผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กที่นอกเหนือไปจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

ความเห็นในระดับมาก และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) สถาบันอุดมศึกษา เป็นพี่เลี้ยงทางด้านวิชาการและ เปิดโอกาสให้โรงเรียน
ขอรับความช่วยเหลือ

ความเห็นในระดับมากเช่นกันแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) นักศึกษาควรออกไปจัดนิทรรศการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้เด็กในโรงเรียน
ที่ห่างไกล

หน่วยงานในระดับผู้วางนโยบาย

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน ข้อความ

- 1) รัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก
โดยเฉพาะบนพื้นที่กันดาร ภูเขาสูง และต้องทำเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง
- 2) หน่วยงานเหนือขึ้นไปออกตรวจเยี่ยมพื้นที่ให้มากขึ้น
- 3) จัดครูอัตราจ้าง โดยการทำสัญญาผูกพัน 2-3 ปี ต่ออายุการจ้างถ้ามีผลงานดี

ความเห็นในระดับมาก และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) องค์กรพัฒนาเอกชน ผลงานค้นคว้าวิจัย และ สนับสนุนงบประมาณ

ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับ
โรงเรียนประถม ศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยฐาน	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	ความ เห็นด้วย	ความ สอดคล้อง
1.	การจัดครูเข้าสอน ครูไม่ครบชั้นเรียนเป็นปัญหาสำคัญที่สุด เพราะโรงเรียนเล็กก็ต้องทำงานเหมือนโรงเรียนใหญ่ทุกประการ เมื่อมีครูน้อย เวลาของครูส่วนหนึ่งต้องมานั่งทำงานธุรการซึ่งเสียไม่ได้ จึงควรสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอทำงาน ไม่ควรพิจารณาจากจำนวนนักเรียน ซึ่งก็มีจำนวนประมาณนี้ตั้งแต่เป็นโรงเรียนครั้งแรก	4.88	5	0.13	0.63	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	การที่ครูสอนหลายชั้น ทุกวิชา ซึ่งเป็นงานหนัก นักเรียนจะต้องได้เกณฑ์มาตรฐานการเรียนนั้นเป็นไปได้	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
3.	การจัดครูเข้าสอนไม่ควรจัดตามอัตราส่วนครูต่อนักเรียน	4.73	5	0.27	1.02	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.	ถ้าโรงเรียนเปิด ป.1 -ป.6 ควรมีครูอย่างน้อย 4 คนขึ้นไปไม่นับผู้บริหาร เพราะสามารถทำงานได้เต็มที่	4.67	5	0.33	2.92	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
5.	ควรจัดครูตามจำนวนชั้นเรียนที่มีอยู่ ไม่ควรนำนักเรียนเรียนรวมกัน	3.36	3	-0.36	1.60	ปานกลาง	ไม่สอดคล้อง
6.	การมีครูเท่าไรไม่สำคัญ เพราะนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีไม่มากนัก ถ้าหากครูได้เข้าใจวิธีการสอน วิธีการจัดการในชั้นเรียน	2.83	1	-1.83	2.98	ปานกลาง	ไม่สอดคล้อง
	ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก						
7.	รัฐไม่ควรแบ่งโรงเรียนโดยเอาเกณฑ์จำนวนเด็กนักเรียนเป็นโรงเรียนเล็ก ใหญ่ ควรคิดหาทางจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างไร	4.97	5	0.03	0.53	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.	โรงเรียนขนาดเล็กควรมีโอกาสเสนอความต้องการของตนเอง	4.97	5	0.03	0.53	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.	ให้งบประมาณทางโรงเรียนจ้างครูพิเศษเป็นครูที่เออร์รี่ไทร์ เพราะโรงเรียนรับรับและ ความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน ไม่ใช่ความคิดจากเบื้องบน	4.95	5	0.05	0.75	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยฐาน	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	ความ เป็นด้วย	ความ สอดคล้อง
10.	ปรับงบประมาณเรื่องโรงเรียนพื้นที่พิเศษเสี่ยง ภัยให้ได้รับความยุติธรรมตามความห่างไกล กันดาร ครูที่อยู่ห่างไกลจะได้มีกำลังใจ	4.94	5	0.06	0.56	มากที่สุด	สอดคล้อง
11.	การจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการจัดซื้อ อุปกรณ์การเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ควรจัดค่าใช้จ่ายเป็นรายหัว โรงเรียนเล็กมี นักเรียนน้อย จัดซื้อจัดจ้างไม่พอ ควรคิดเป็น รายโรง จะได้เป็นขึ้นเป็นอัน เช่น วัสดุการกีฬา คอมพิวเตอร์ สื่อทันสมัย	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
12.	ควรจัดสรรสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่ควรเอา เกณฑ์นักเรียนมาเกี่ยวข้อง ให้นับเป็นโรง เพราะงานอย่างอื่นเราไม่ได้นับเป็นโรงเรียน ขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ถ้าเอาโรงเรียน ขนาดเล็กเป็นเกณฑ์โรงเรียนขนาดเล็กก็จะ ด้อยลงไปเรื่อยๆ	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
13.	การจัดสรรงบประมาณไม่ควรใช้เกณฑ์รายหัว นักเรียน อาจแบ่งเป็นสัดส่วนที่ต่างกัน	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
14.	รัฐต้องยอมขาดทุน ไม่คิดถึงการคุ้มทุน หรือ การประหยัด ต้องถือว่าเป็นการบริการชุมชน	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
15.	รัฐควรจัดค่าใช้จ่ายนักเรียนเป็นรายหัวเท่ากัน ทุกคนไม่ว่าโรงเรียนเล็กหรือโรงเรียนใหญ่ แต่ รัฐควรให้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอม พิวเตอร์ในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย โดยไม่เอาเกณฑ์ นักเรียนมาวัด ถ้าเอาเกณฑ์นักเรียนมาวัด โรงเรียนขนาดเล็กไม่มีโอกาสได้ เด็กที่อยู่ โรงเรียนขนาดเล็กก็หมดโอกาสที่เรียนรู้ด้วย เทคโนโลยีสมัยใหม่	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
16.	ค่าสาธารณูปโภคไม่ควรคิดจากรายหัว นักเรียน เพราะ ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งหนักไป ด้วยค่าสาธารณูปโภค	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
17.	โรงเรียนขนาดเล็กต้องได้รับการพัฒนา ดังนั้น งบอุดหนุนจะต้องจัดให้เป็นพิเศษ	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
18.	จัดค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นที่เสนอมา ตาม แผนงบประมาณประจำปีจึงจะเป็นธรรมที่สุด	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
19.	รัฐ ควรจัดให้ตามความต้องการของโรงเรียน แล้วแต่ทุกโรงเรียนจะกำหนด แต่ไม่มาก เกินไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลและความจำเป็น	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยมศึกษา	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	ความ เป็นด้วย	ความ สอดคล้อง
20.	เพิ่มงบประมาณจัดการศึกษาโดยไม่คิดเป็นรายหัวนักเรียน	4.79	5	0.21	0.81	มากที่สุด	สอดคล้อง
21.	รัฐควรจัดสรรงบประมาณตามความขาดแคลนของนักเรียนเป็นอันดับแรก ได้แก่ เครื่องแบบนักเรียน สมุดดินสอ อาหารกลางวัน	4.91	5	0.09	1.59	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
การใช้ทรัพยากรการศึกษาร่วมกัน							
22.	การใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นสิ่งที่ดี แต่โรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีพื้นที่ที่ทรูกันดาร ห่างไกลจากโรงเรียนที่สมบูรณ์แบบ ดั้งนั้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันก็ยังคงเป็นสิ่งที่ยากอยู่ เพราะมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัญหา รัฐต้องมีนโยบายที่พิเศษสำหรับโรงเรียนแบบนี้	4.91	5	0.09	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
23.	การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันต้องทุกคนมีแนวคิดที่ตรงกัน ร่วมมือกันในการดำเนินงาน โดยเขียนแผนงาน โครงการที่ชัดเจน มีคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมรับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนจากเขต	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
24.	ทรัพยากรที่จำเป็นกับการพัฒนาคุณภาพนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ควรจัดสรรให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียน ทรัพยากรอย่างอื่น พอที่จะแก้ไขได้ โดยอาจจะขอให้ชุมชนช่วยสนับสนุน	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
25.	การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ที่สำคัญคือทรัพยากรบุคคลในการคิดร่วมกัน	4.79	5	0.21	-0.19	มากที่สุด	สอดคล้อง
26.	การใช้ทรัพยากรการศึกษาร่วมกันเป็นสิ่งที่ยากและลำบากในด้านการปฏิบัติ ทรัพยากรด้านบุคคลเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในด้านการจัดการ (การเดินทาง, พาหนะ, ที่พัก, ความปลอดภัย) ทรัพยากรด้านวัสดุ สื่อลำบากต่อการโยกย้ายเคลื่อนที่ โดยเฉพาะโรงเรียนห่างไกล	4.79	5	0.21	0.81	มากที่สุด	สอดคล้อง
27.	การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น ครูหมุนเวียน การใช้คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ห้องสมุดเคลื่อนที่ คงจะได้ผลในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกันแต่คงไม่ได้ผลในถิ่นทุรกันดาร	4.79	5	0.21	0.89	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยม	ฐานนิยม	ความ แตกต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยม	พิสัย ระหว่าง ควอซิล์	ความ เห็นด้วย	ความ สอดคล้อง
28.	ไม่เห็นด้วยกับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เนื่องจากโรงเรียนอยู่ไกลกันมาก การ คมนาคมยากลำบาก ยากต่อการดูแลรักษา ต้องพิจารณาว่าทรัพยากรใดใช้ร่วมกันได้จริง ใครดูแล ระยะทางใกล้ไกล การเดินทาง เป็นไปได้หรือไม่	4.59	5	0.41	1.71	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
29.	การใช้ทรัพยากรร่วมกันไม่สามารถนำมา ปฏิบัติได้ เพราะรัฐยังจัดสรรแบบรายหัว นักเรียน จะทำได้ในกรณียุบโรงเรียน รวมศูนย์ โรงเรียนเท่านั้น	4.41	4	-0.41	0.99	มาก	สอดคล้อง
30.	การใช้ทรัพยากรร่วมกันควรเป็นทรัพยากร สิ้นเปลือง เช่น กระจาซุ หมึก ควรเฉลี่ยใช้ ด้วยกัน ถ้าทรัพยากรที่มีการชำรุดเสียหายจะ เป็นภาระกับโรงเรียนขนาดเล็ก	4.21	5	0.79	3.38	มาก	ไม่สอดคล้อง
31.	การใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นการใช้อย่างคุ้มค่า และน่าจะเป็นความคิดระดับชาติ เช่น ห้อง ชาวดัลลีย์ ห้องวิทยาศาสตร์	4.17	4	-0.17	1.17	มาก	สอดคล้อง
32.	การใช้ทรัพยากรการศึกษาาร่วมกันเป็นแนวคิด ที่ดี แต่ทางปฏิบัติจะไม่ได้ผล 100% เพราะ ทรัพยากรแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน ทั้ง ความคิดของบุคคล	3.94	4	0.06	1.15	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำแนกตาม
ประเด็นในเรื่องการจัดครูเข้าสอน ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก และ การใช้
ทรัพยากรร่วมกัน

การจัดครูเข้าสอน

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 3 ข้อความ

- 1) ครูไม่ครบชั้นเรียนเป็นปัญหาสำคัญที่สุด เพราะโรงเรียนเล็กก็ต้องทำงาน
เหมือนโรงเรียนใหญ่ทุกประการ เมื่อมีครูน้อย เวลาของครูส่วนหนึ่งต้องมา
นั่งทำงานธุรการซึ่งเลี้ยงไม่ได้ จึงควรสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอกับงาน
ไม่ควรพิจารณาจากจำนวนนักเรียน ซึ่งก็มีจำนวนประมาณนี้ตั้งแต่เป็น
โรงเรียนครั้งแรก

- 2) การที่ครูสอนหลายชั้น ทุกวิชา ซึ่งเป็นงานหนัก นักเรียนจะต้องได้เกณฑ์มาตรฐานการเรียนนั้นเป็นไปได้
- 3) การจัดครูเข้าสอนไม่ควรจัดตามอัตราส่วนครูต่อนักเรียน

ความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) ถ้าโรงเรียนเปิด ป.1 –ป.6 ควรมีครูอย่างน้อย 4 คนขึ้นไปไม่นับผู้บริหาร เพราะสามารถทำงานได้เต็มที่

ความเห็นด้วยในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 2 ข้อความ

- 1) ควรจัดครูตามจำนวนชั้นเรียนที่มีอยู่ ไม่ควรนำนักเรียนเรียนรวมกัน
- 2) การมีครูเท่าไรไม่สำคัญ เพราะนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีไม่มากนัก ถ้าหากครูได้เข้าใจวิธีการสอน วิธีการจัดการในชั้นเรียน

ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 15 ข้อความ

- 1) รัฐไม่ควรแบ่งโรงเรียนโดยเอาเกณฑ์จำนวนเด็กนักเรียนเป็นโรงเรียนเล็ก ใหญ่ ควรคิดหาทางจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างไร
- 2) โรงเรียนขนาดเล็กควรมีโอกาสเสนอความต้องการของโรงเรียน
- 3) ค่าใช้จ่ายคิดรายหัวนักเรียนไม่เป็นธรรม เช่นค่าไฟฟ้า เด็กมากน้อยเปิดไฟเท่ากัน ควรจัดให้เพียงพอกับความต้องการจริง
- 4) ใช้งบประมาณทางโรงเรียน จ้างครูพิเศษเป็นครูที่เออร์ รีไทร์ เพราะโรงเรียนรู้บริบทและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน ไม่ใช่ความคิดจากเบื้องบน
- 5) ปรับงบประมาณเรื่องโรงเรียนพื้นที่พิเศษเสี่ยงภัยให้ได้รับความยุติธรรมตามความห่างไกลกันดาร ครูที่อยู่ห่างไกลจะได้มีกำลังใจ
- 6) การจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็กไม่ควรจัดค่าใช้จ่ายเป็นรายหัว โรงเรียนเล็กมีนักเรียนน้อย จัดซื้อจัดจ้างไม่พอ ควรคิดเป็นรายโรงเรียน จะได้เป็นขึ้นเป็นอัน เช่น วัสดุการศึกษา คอมพิวเตอร์ สื่อทันสมัย
- 7) ควรจัดสรรสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่ควรเอาเกณฑ์นักเรียนมาเกี่ยวข้อง ให้นับเป็นโรงเรียน เพราะงานอย่างอื่นเราไม่นับเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาด

เล็ก ถ้าเอาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นเกณฑ์โรงเรียนขนาดเล็กก็จะด้อยลงไปเรื่อยๆ

- 8) การจัดสรรงบประมาณไม่ควรใช้เกณฑ์รายหัวนักเรียน อาจแบ่งเป็นสัดส่วนที่ต่างกัน
- 9) รัฐต้องยอมขาดทุน ไม่คิดถึงการคุ้มทุน หรือการประหยัด ต้องถือว่าเป็นการบริการชุมชน
- 10) รัฐควรจัดค่าใช้จ่ายนักเรียนเป็นรายหัวเท่ากันทุกคนไม่ว่าโรงเรียนเล็กหรือโรงเรียนใหญ่ แต่รัฐควรให้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย โดยไม่เอาเกณฑ์นักเรียนมาวัด ถ้าเอาเกณฑ์นักเรียนมาวัดโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีโอกาสได้ เด็กที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กก็หมดโอกาสที่เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 11) ค่าสาธารณูปโภคไม่ควรคิดจากรายหัวนักเรียน เพราะค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งหนักไปด้วยค่าสาธารณูปโภค
- 12) โรงเรียนขนาดเล็กต้องได้รับการพัฒนา ดังนั้นบุดหนุนจะต้องจัดให้เป็นพิเศษ
- 13) รัฐควรจัดค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นที่เสนอมานี้ ตามแผนงบประมาณประจำปีจึงจะเป็นธรรมที่สุด
- 14) รัฐควรจัดให้ตามความต้องการของโรงเรียนแล้วแต่ทางโรงเรียนจะกำหนดแต่ไม่มากเกินไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลและความจำเป็น
- 15) เพิ่มงบประมาณจัดการศึกษาโดยไม่คิดเป็นรายหัวนักเรียน

ความเห็นในระดับมากเช่นกันแต่ไม่สอดคล้องกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) รัฐควรจัดสรรงบประมาณตามความขาดแคลนของนักเรียนเป็นอันดับแรก ได้แก่ เครื่องแบบนักเรียน สมุดดินสอ อาหารกลางวัน

การใช้ทรัพยากรการศึกษาาร่วมกัน

ความเห็นในระดับมากที่สุด และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 6 ข้อความ

- 1) การใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นสิ่งที่ดี แต่โรงเรียนขนาดเล็กก็มักจะอยู่พื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลจากโรงเรียนที่สมบูรณ์แบบ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันก็ยังเป็นสิ่งที่ยากอยู่ เพราะมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัญหา รัฐต้องมีนโยบายที่พิเศษสำหรับโรงเรียนแบบนี้

- 2) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันต้องทุกคนมีแนวคิดที่ตรงกัน ร่วมมือกันในการดำเนินงาน โดยเขียนแผนงาน โครงการที่ชัดเจน มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมรับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนจากเขต
- 3) ทรัพยากรที่จำเป็นกับการพัฒนาคุณภาพนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ควรจัดสรรให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียน ส่วนทรัพยากรอย่างอื่นพอที่จะแก้ไขได้ โดยอาจจะขอให้ชุมชนช่วยสนับสนุน
- 4) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ที่สำคัญคือทรัพยากรบุคคลในการคิดร่วมกัน
- 5) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันเป็นสิ่งที่ยากและลำบากในด้านการปฏิบัติ ทรัพยากรด้านบุคคลเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในด้านการจัดการ (การเดินทาง, พาหนะ, ที่พัก, ความปลอดภัย) ทรัพยากรด้านวัสดุ สื่อลำบากต่อการโยกย้ายเคลื่อนที่ โดยเฉพาะโรงเรียนห่างไกล
- 6) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น ครูหมุนเวียน การใช้คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ห้องสมุดเคลื่อนที่ คงจะได้ผลในเขตพื้นที่อยู่ใกล้กันแต่คงไม่ได้ผลในถิ่นทุรกันดาร

ความเห็นในระดับมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) ไม่เห็นด้วยกับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เนื่องจากโรงเรียนอยู่ไกลกันมาก การคมนาคมยากลำบาก ยากต่อการดูแลรักษา ต้องพิจารณาว่าทรัพยากรใดใช้ร่วมกันได้จริง ใครดูแล ระยะทางใกล้ไกล การเดินทางเป็นไปได้หรือไม่

ความเห็นในระดับมากและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 3 ข้อความ

- 1) การใช้ทรัพยากรร่วมกันไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ เพราะรัฐยังจัดสรรแบบรายหัวนักเรียน จะทำได้ในกรณียุบโรงเรียน รวมศูนย์โรงเรียนเท่านั้น
- 2) การใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นการใช้อย่างคุ้มค่า และน่าจะเป็นความคิดระดับชาติ เช่น ห้องข่าวดแล็บ ห้องวิทยาศาสตร์
- 3) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันเป็นแนวคิดที่ดี แต่ทางปฏิบัติจะไม่ได้ผล 100% เพราะทรัพยากรแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน ทั้งความคิดของบุคคล

ความเห็นในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 1 ข้อความ

- 1) การใช้ทรัพยากรร่วมกันควรเป็นทรัพยากรสิ้นเปลือง เช่น กระดาษ หมึก ควรเฉลี่ยใช้ ด้วยกัน ถ้าทรัพยากรที่มีการชำรุดเสียหายจะเป็นภาระกับโรงเรียน

ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะอื่นๆ สำหรับโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานสูงสุดถึงต่ำสุด

ลำดับ ที่	ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ความ เบี่ยงต่าง ระหว่าง ฐานนิยมกับ มัธยฐาน	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	ความเห็นด้วย	ความ สอดคล้อง
1.	สร้างความมั่นใจให้ชาวบ้านในด้านการสนับสนุนค่าพาหนะไปยังโรงเรียนศูนย์	4.88	5	0.13	0.63	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.	รัฐไม่ควรมุ่งคิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กไม่คุ้ม ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กไม่ต้องการคำสั่งปลูกสร้างแล้ว ขอเพียงค่าดูแลและปรับปรุงสภาพ	4.88	5	0.13	1.63	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
3.	รัฐควรสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอกับงาน ไม่ควรพิจารณาจากจำนวนนักเรียน ซึ่งก็มีจำนวนประมาณนี้ตั้งแต่เป็นโรงเรียนครั้งแรก(หลายสิบปีมาแล้ว)	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
4.	รัฐควรเพิ่มค่าใช้จ่ายโครงการอาหารกลางวัน	4.83	5	0.17	0.67	มากที่สุด	สอดคล้อง
5.	เมื่อต้องการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถยุบรวม หรือรวมศูนย์ได้ จะต้องจัดสรรงบประมาณต่างๆ เป็นพิเศษ ถ้ายังจัดสรรแบบปัจจุบัน ไม่มีทางเกิดการพัฒนาและยิ่งซ้ำเติมโรงเรียนเหล่านี้ให้แย่ลงไปอีก	4.79	5	0.21	0.81	มากที่สุด	สอดคล้อง
6.	ให้โรงเรียนขนาดเล็กวางแผนนำเด็กเรียนร่วมกับโรงเรียนรวมศูนย์เป็นช่วงๆ โดยรัฐสนับสนุนค่าพาหนะโดยตรงอย่างเต็มที่	4.73	5	0.27	1.62	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
7.	ไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติให้กับชาวบ้านเพราะส่วนใหญ่ยากจน	4.73	5	0.27	1.02	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.	รี้อระบบโครงสร้างของโรงเรียนทั่วประเทศ	4.67	5	0.33	1.18	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.	รัฐไม่ควรให้ชุมชนรับภาระในการดูแลโรงเรียนมากเกินไป เพราะชุมชนเล็กๆไม่มีความเข้มแข็งพอทางด้านเศรษฐกิจ	4.50	5	0.50	1.33	มากที่สุด	สอดคล้อง
10.	ควรจัดโรงเรียนรวมศูนย์และรวมทรัพยากรทุกอย่างไว้ที่นั่นแต่ต้องคำนึงถึงโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางจริงๆ	4.50	5	0.50	1.83	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง
11.	ให้เหลือชั้นเรียนน้อยลง มีอัตราครูเพียงพอ	4.39	4	-0.39	1.11	มาก	สอดคล้อง
12.	การแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากร ควรใช้ความสมัครใจจากบุคลากรและท้องถิ่นจะดีที่สุด	4.17	4	-0.17	1.17	มาก	สอดคล้อง

ความเห็นด้วยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ สำหรับโรงเรียนประถมขนาดเล็กในระดับมากที่สุด และ
สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 7 ข้อความ

- 1) สร้างความมั่นใจให้ชาวบ้านในด้านการสนับสนุนค่าพาหนะไปยังโรงเรียน
ศูนย์
- 2) รัฐควรสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอกับงาน ไม่ควรพิจารณาจากจำนวนนัก
เรียน ซึ่งก็มีจำนวนประมาณนี้ตั้งแต่เป็นโรงเรียนครั้งแรก(หลายสิบปีมาแล้ว)
- 3) รัฐควรเพิ่มค่าใช้จ่ายโครงการอาหารกลางวัน
- 4) เมื่อต้องการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถยุบรวมหรือรวมศูนย์ได้ จะ
ต้องจัดสรรงบประมาณต่างๆ เป็นพิเศษ ถ้ายังจัดสรรแบบปัจจุบัน ไม่มีทาง
เกิดการพัฒนา และยิ่งซ้ำเติมโรงเรียนเหล่านี้ให้แย่ลงไปอีก
- 5) ไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติให้กับชาวบ้านเพราะส่วน
ใหญ่ยากจน
- 6) รื้อระบบโครงสร้างของโรงเรียนทั่วประเทศ
- 7) รัฐไม่ควรให้ชุมชนรับภาระในการดูแลโรงเรียนมากเกินไป เพราะชุมชนเล็กๆ
ไม่มีความเข้มแข็งพอทางด้านเศรษฐกิจ

ความเห็นในระดับมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 3 ข้อความ

- 1) รัฐไม่ควรมุ่งคิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กไม่คุ้ม ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กไม่
ต้องการคำสั่งปลูกสร้างแล้ว ขอเพียงค่าดูแลและปรับปรุงสภาพ
- 2) ให้โรงเรียนขนาดเล็กวางแผนนำเด็กเรียนร่วมกับโรงเรียนรวมศูนย์เป็นช่วงๆ
โดยรัฐสนับสนุนค่าพาหนะโดยตรงอย่างเต็มที่
- 3) ควรจัดโรงเรียนรวมศูนย์และรวมทรัพยากรทุกอย่างไว้ที่นั่นแต่ต้องคำนึงถึง
โรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางจริงๆ

ความเห็นในระดับมาก และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำนวน 2 ข้อความ

- 1) ให้เหลือชั้นเรียนน้อยลง มีอัตราครูเพียงพอ
- 2) การแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากร ควรใช้ความสมัครใจจากบุคลากรและห้อง
ถื่นจะดีที่สุด